Subota – Biblija – Seminar

SBS – studijska knjižica

Poslanica Efežanima

Neistraživo Kristovo bogatstvo

„kruna Pavlovih spisa“

„najbožanskija skladba“

„najkraljevskija od svih poslanica“

„ova je poslanica čista glazba ... Ono što ovdje čitamo istina je koja pjeva, uglazbljeni nauk“

„Poslanica Efežanima jedan je od najvažnijih dokumenata koji su ikada napisani.“

„Vrhunac Pavlovih poslanica“

Ova poslanica kao nijedna druga opisuje bit, izvor i obzor, puninu i učinak kršćanske vjere, koja je usidrena u umrlom, uskrslom i ustoličenom Sinu Božjem.

Hans-Jörg Ronsdorf / Kršćanska crkva Kempten, Allgäu

Sadržaj

- Grad Efez
- Primatelji poslanice
- Pavao, Timotej i Ivan i Efez
- Povod poslanice
- Sadržaj i raspored poslanice
- Nebeska mjesta: koliko su daleko od nas?
- Duhovni blagoslovi u nebeskom svijetu: što je to?
- Izabranje (predestinacija): samo sporna tema?
- Posinjenje i status djeteta: jednostavno jedno te isto?
- Sjedi – hodaj – stoj: Božji redoslijed
- Crkva NZ-a: otkad postoji?
- Božja punina – cilj svih stvari
- Tipologija Staroga zavjeta i Poslanica Efežanima
- Krist glava: jedinstvo, funkcija, predstavljanje
- Pet darova u osobama: apostoli, proroci, evanđelisti, pastiri i učitelji
- Novi čovjek: gdje i kako postaje vidljiv
- Poglavarstva i vlasti: Zli i nevidljivi svijet
- Božja vojna oprema: duhovno ratovanje, ali kako?
- Efez i Kolosa
- Upotrijebljena literatura

Efez, grad

Efez (lat. Ephesus, grč. **Ἔφεσος**, tur. Efes,) bio je jedan od najvažnijih i najstarijih grčkih gradova Male Azije (danas Turska) u starom vijeku. Efez leži otprilike 70 km južno od İzmira, nedaleko od turske zapadne obale (Egejsko more), u antičkoj pokrajini Joniji. U starom je vijeku ležao izravno na moru. Taloženjem nanosa te klimatskim i seizmičkim promjenama obalna se crta s vremenom pomaknula prema zapadu, tako da grad danas leži nekoliko kilometara u unutrašnjosti i više nije lučki grad.

Efez je bio jedan od najvažnijih, a s daleko više od 200.000 stanovnika i jedan od najvećih gradova Rimskoga Carstva te sjedište namjesnika (prokonzula) provincije Azije. Nastale su brojne javne građevine, koje su financirali i grad i bogati građani. Među njima su bili i hramovi careva Vespazijana i Hadrijana, koji su se štovali u sklopu carskoga kulta. Što se tiče misije, Efez je imao dobar strateški položaj zbog velikih trgovačkih putova i luke.

Bio je međunarodan, žarište i talionica različitih kultura i religija. Efez je nadaleko bio poznat po božici Artemidi i njezinu golemom hramu, koji se ubrajao među sedam svjetskih čuda antike. Štovanje bogova, okultno i čarobnjaštvo igrali su važnu ulogu u ovom gradu, ali i u cijeloj Maloj Aziji.

Na toj pozadini neki odlomci poslanice postaju posebno razumljivi. Sve u svemu, čini se da poslanica ima svoj povod upravo u toj duhovno-religijskoj pozadini.

U 19. stoljeću počelo je arheološko istraživanje Efeza potragom za ostacima Artemidina hrama. (Izvor: www.wikipedia.de)

Danas je Efez jedna od turističkih atrakcija Turske s više stotina tisuća posjetitelja godišnje.

Kršćanskoga svjedočanstva u obliku crkve ili zajednice u ovom gradu već odavno nema.

Položaj

25
30
40
Kizik
jedna od sedam crkava
Troada
Asos
Adramit
Pergam
Tijatira
AZIJA
Hermo
Hios
Sard
Filadelfija
Smirna
Hijeropol
Samos
Efez
Meandar
Laodiceja
Kolosa
Milet
Patmos
Perga
LICIJA
0 50 100 milje
0 50 100 150 200 Km
Patara
Rod
Sredozemno more
© 1980 GEORGE PHILIP & SON, LTD. AND INTER-VARSITY PRESS

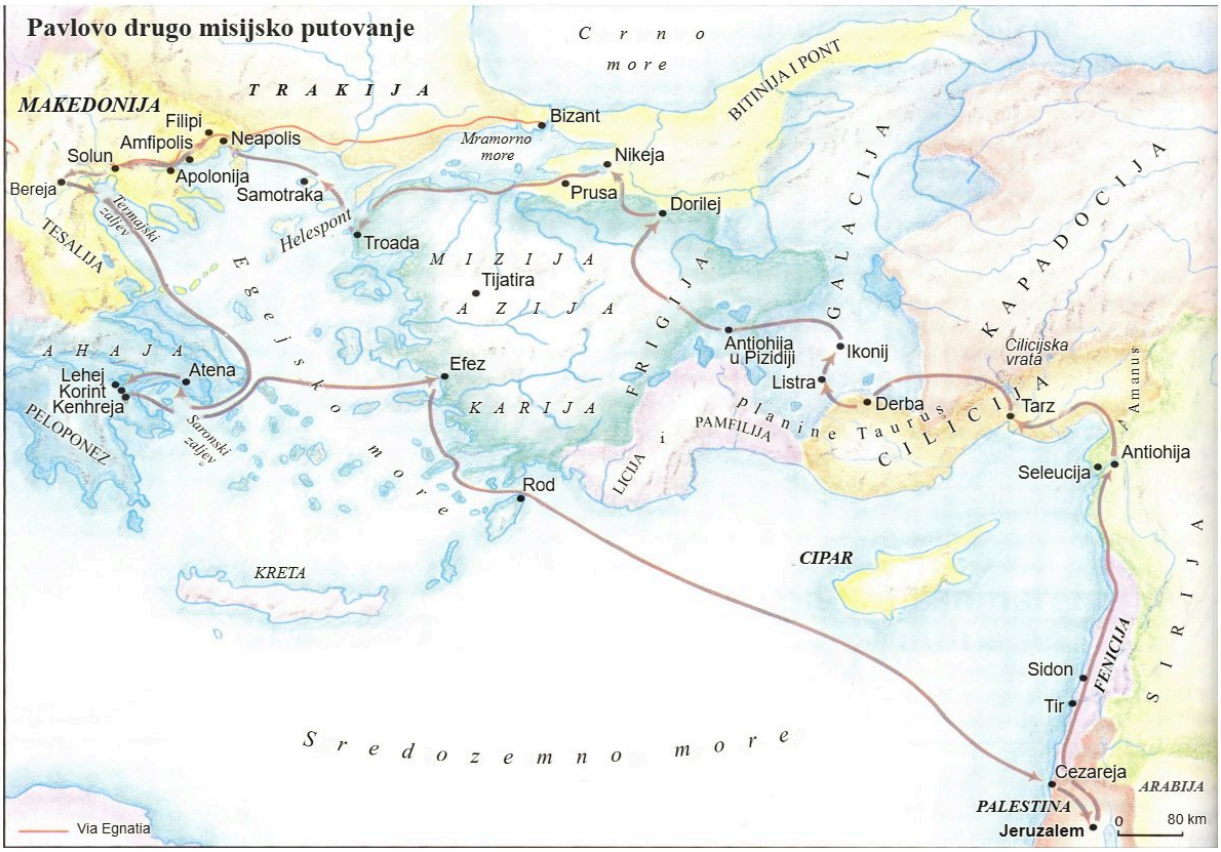
Pavlovo drugo misijsko putovanje
Crno more
MAKEDONIJA
TRAKIJA
BITINIJA I PONT
Filipi
Neapolis
Bizant
Amfipolis
Solun
Mramorno more
Nikeja
Apolonija
Bereja
Samotraka
Prusa
Dorilej
Termajski zaljev
TESALIJA
Helespont
Troada
GALACIJA
KAPADOCIJA
MIZIJA
Tijatira
Egejsko more
AZIJA
FRIGIJA
Antiohija u Pizidiji
Ikonij
Cilicijska vrata
AHAJA
Atena
Efez
Lehej
Korint
Kenhreja
Listra
Derba
Tarz
KARIJA
PAMFILIJA
Planine Taurus
CILICIJA
Amanus
Saronski zaljev
PELOPONEZ
Antiohija
Seleucija
LICIJA i
Rod
CIPAR
KRETA
SIRIJA
FENICIJA
Sidon
Tir
Sredozemno more
Cezareja
ARABIJA
PALESTINA
Jeruzalem
0 80 km
Via Egnatia

Pavao i Efez

Na kraju svoga 2. misijskog putovanja Pavao je prvi put došao u Efez, koji je nakon kratkoga vremena ponovno napustio (Dj 18,19-21). Njegovo 3. misijsko putovanje (Dj 18,23 – 21,16) dovelo ga je zatim u Efez, gdje je ostao i radio 3 godine (Dj 20,31), jer je Gospodin ondje imao za njega veliko djelo. Odande je otprilike 54. i 55. godine napisao obje poslanice Korinćanima. Efežanima, kao i Filipljanima i Kološanima te Filemonu, pisao je iz Rima (možda već i iz Cezareje), iz svoga prvog rimskog zatočeništva, otprilike od 60. do 62. godine. Sve te poslanice spominju njegovo zatočeništvo. Poslanice je donio Tihik (6,21.22).

Pavlovo djelovanje u Efezu, kao mostobranu za cijelu Malu Aziju i dalje, bilo je blagoslovljeno: „To je trajalo dvije godine, tako da su svi koji su stanovali u Aziji, i Židovi i Grci, čuli Gospodinovu riječ. I Bog je po Pavlovim rukama činio neobična čudesa, tako da su čak rupce ili pregače s njegova tijela stavljali na bolesne, i bolesti su ih ostavljale, a zli su duhovi izlazili“, Dj 19,10-12.

I: „Tako je Gospodinova riječ silno rasla i jačala“, Dj 19,20. U tom je kontekstu vrlo poučan Pavlov oproštajni govor starješinama Efeza, jer ovdje podsjeća na svoj višegodišnji boravak i službu i opisuje svoj rad: Dj 20,17-38.

Timotej i Efez

Bez sumnje je Timotej više puta bio u Efezu. Jednom ga je Pavao ondje ostavio (1 Tim 1,3). Prva poslanica Timoteju (i druga) poslana je u Efez, jer je Timotej bio ondje. Iz te poslanice proizlazi da su ondje postojali problemi s krivim naucima (gnosa, legalizam itd.), za koje se trebao pobrinuti.

Povijesna odnosno crkvena predaja čini Timoteja biskupom Efeza.

Ivan, apostol, i Efez

Za apostola Ivana kaže se da je dulje vrijeme živio u Efezu. Za to doduše nema biblijskoga dokaznog teksta, ali ima svjedočanstava suvremenika. U starocrkvenoj predaji nalaze se izvještaji prema kojima je Ivan umro u Maloj Aziji tek u vrlo dubokoj starosti. Justin Mučenik sredinom 2. stoljeća izvještava o „Ivanu, jednom od apostola“ kao svjedoku koji je živio „kod nas“ (tj. u Efezu). Irenej, koji potječe iz Male Azije (kasno 2. stoljeće), na mnogim mjestima govori o apostolu Ivanu, koji je živio u Maloj Aziji, i izričito izjavljuje da je Ivan svoje evanđelje napisao u Efezu i da je ondje živio do vremena vladavine Trajana.

Pismo Efezu, kao i sva ostala Ivanova pisma crkvama, svjedoči o njegovu polju djelovanja u Maloj Aziji.

Još jedna crkvena (katolička!) predaja navodi da se Ivan s Marijom, Isusovom majkom, i drugim ženama preselio u Efez prije razorenja Jeruzalema.

Vrijedi razmisliti o činjenici da Pavao Timoteju piše o opasnom nauku gnose, protiv kojega se i Ivan bori u svojim poslanicama.

Zaključak: Velegradska crkva u Efezu bila je posebno povlaštena i podupirana boravcima 2 apostola, ali i njihovih izaslanika odnosno suradnika i učenika, osobnostima kao što su Apolon i bračni par Akvila i Priscila, te poslanicama koje su primili (prije zaključenja novozavjetnog kanona).

Godine 431. po. Kr. u Efezu je održan 3. crkveni sabor, čiji se zaključci i danas priznaju. Unatoč svemu, od kršćanskoga svjedočanstva nažalost nije ostalo ništa.

Povod poslanice

Općenito se s pravom kaže da za ovu poslanicu nema posebnoga povoda kakav se npr. jasno prepoznaje u Poslanici Korinćanima ili Galaćanima. Ovo je opća poslanica, neka vrsta okružnice bez posebnih osobnih pojedinosti, ali s opsežnom i sustavnom poukom. Ona kao nijedna druga razvija nauk o Crkvi, Kristovu tijelu, kao i o Kristu glavi i o nebeskom položaju kršćanina. Efez nije bio središte samo trgovine ili financija, nego i misterijskih religija, idolopoklonstva, okultnoga i magije. To je određivalo život ljudi. Duhovne sile koje Pavao više puta spominje igrale su vladajuću ulogu. Njih su zazivali da utječu u korist vlastitih interesa. Time je njihov utjecaj bio sveprisutan, ali mnogo više prijeteći nego koristan. Tako se još jedan povod može naći u tome da se vjernike u Efezu, a time i u cijeloj Maloj Aziji, pouči o tim silama, s ciljem da ih se više ne boje (ili da čak nešto od toga ne preuzmu u svoju novu vjeru, vidi o tome Poslanicu Kološanima), ali da se čuvaju njihova sveprisutnog đavolskog utjecaja (duhovna borba). Upozorava se i na krive i tuđe nauke, a da se oni (kao u Poslanici Kološanima) ne opisuju podrobnije.

Sadržaj i raspored poslanice

Pavao otkriva vječni Božji naum i namjeru, koja obuhvaća Krista – Sina Božjega koji je postao čovjekom – i vjernike, kako pojedinačno tako i kao Crkvu. Da bi se taj Božji naum doveo do cilja, Krist je morao umrijeti i uskrsnuti, jer su sadašnji vjernici nekoć bili mrtvi u grijesima. Oni bivaju učinjeni novim ljudima, prikladnima za Božju prisutnost i budućnost. Već sada Božji vječni naum postaje vidljiv u sadašnjem vremenu u životu vjernika i Crkve.

Ova poslanica kao nijedna druga opisuje bit kršćanske vjere, koja je utemeljena u umrlom, uskrslom i ustoličenom Sinu Božjem zdesna Bogu. **Budući da je jedan čovjek ondje kod BOGA na nebu, njemu zdesna, ljudi mogu biti ondje, već sada u NJEMU i uskoro s NJIM.** U NJEMU smo ondje, u nebesima, osobno i kao Crkva zauvijek nerazdvojno povezani s Kristom.

Raspored poslanice:

1. dio: poglavlja 1 – 3 Poučni (dogmatski) dio Položaj spasenja u Kristu – indikativ spasenja	
Poglavlje 1	
Retci 1 – 14	Hvala i klanjanje Bogu: što Bog za sebe samoga planira i čini i što nam je ON darovao, Božja namjera sa svemirom: Krist glava i naš udio u tome
Retci 15 – 23	Što smijemo spoznati: najprije samoga Boga, zatim Božju baštinu u nama, budućnost i njegovu silu koja oživljuje
Poglavlje 2	
Retci 1 – 10	Nekoć i sada – Božje spasenje: od duhovne smrti do novoga položaja spasenja u Kristu u nebesima
Retci 11 – 22	Nema više podjele između Židova i pogana: oboji postaju jedan novi čovjek i novi Božji hram

Poglavlje 3	
Retci 1 – 13	Posebna služba apostola pogana: Crkva NZ-a, „novi“ Božji narod kao vječna Božja namjera
Retci 14 – 21	Za što trebamo uvijek i najprije moliti: zagovorna molitva i hvala o sili Duha, Isusovoj ljubavi i Božjoj punini
2. dio: poglavlja 4 – 6 Praktični dio – život vjernika Život novoga čovjeka – imperativ spasenja	
Poglavlje 4	
Retci 1 – 16	Poticaj na jedinstvo: darovi i udovi tijela i rast tijela, Crkve
Retci 17 – 32	Novi čovjek: posve drukčiji život vjernika
Poglavlje 5	
Retci 1 – 21	Život kao Božja djeca: govor i život kao nasljedovatelji Boga, nasuprot svijetu
Retci 22 – 33	Krist i Crkva: uzor za odnos muža i žene
Poglavlje 6	
Retci 1 – 9	Roditelji i djeca – robovi i gospodari
Retci 10 – 24:	Božja vojna oprema: duhovno ratovanje

Tematski krugovi

Tekst Poslanice Efežanima sada se obrađuje u obliku tematskih težišta. Slijede neki ekskursi o pojmovima koji se pojavljuju više puta, ali su u svakom slučaju karakteristični za ovu poslanicu, jer pokazuju sadržaj, cilj i namjeru poslanice. Oni su ključ za razumijevanje poslanice.

Nebeska mjesta – koliko su udaljena od zemlje?

(„Komadić neba, mjesto od Boga“)

Pojam „nebeska [mjesta]“ (grč. **ἐπουρανίοις** *epouraniois, množina*) središnji je izraz u poruci poslanice, koji seže od Božjega prijestolja, središta svake moći, izravno u našu svakodnevicu.

Taj se izraz pojavljuje samo u ovoj poslanici, što možda ima veze s posebnom religijskom situacijom u Efezu, središtu idolopoklonstva Artemidi / Dijani i drugih kultova (magija, čarobnjaštvo, okultizam).

Mi danas razlikujemo samo 2 neba: nebo kao mjesto gdje Bog prebiva (**nevidljivo**, druga dimenzija od one u kojoj mi živimo), i zračno nebo, atmosferu i/ili svemir, gdje su nebeska tijela (**vidljivo**).

Prvi čitatelji ove poslanice, pogani i Židovi, poznavali su nebo u više stupnjeva (najčešće tri ili sedam), koje su nastavala različita duhovna bića (anđeli, demoni, sile i dr.). To u načelu nije imalo veze s objavom Svetoga pisma, sa SZ-om, nego s raširenim vjerovanjem u bogove i s posebnim odnosno krajnjim vjerskim smjerovima, i unutar židovstva. Pavao to vjerovanje ili predodžbu ne odbacuje, nego ga pretpostavlja kao dano i stvarno, a da o tome ne prenosi daljnje spoznaje.

Njegova je tvrdnja da je nevidljivo nebo s jedne strane mjesto Božjega prijestolja, a s druge strane područje svijeta duhova. Kad kaže da vodimo duhovnu borbu (Ef 6,12) protiv zlih duhova u nebesima, onda se ta borba odvija na zemlji, tj. sasvim konkretno u našoj svakodnevici.

I ovdje postaje jasno da nebesa sežu od mjesta Božjega vladarskog prijestolja sve do naših života. Ta druga dimenzija nevidljivoga neba, ta duhovna stvarnost, križa se s našom dimenzijom u kojoj živimo, prožima je ili se preklapa s njom. Za nevidljivi svijet, čini se, ta razlika između vidljivoga i nevidljivoga ne postoji. Drugim riječima, ta se nebeska mjesta na neki način nalaze i u našoj neposrednoj blizini.

Taj je pojam dakle vrlo obuhvatan: s jedne strane to je Božje prijestolje, s druge strane zračna atmosfera koja nas okružuje, u kojoj borave duhovne i nevidljive sile (2,2).

Pet puta Pavao upotrebljava pojam „nebeska [mjesta]“ i svakim spominjanjem otvara novi vid:

1. 1,3 kaže da se (samo) ondje daruje i prima bogatstvo duhovnoga blagoslova.
2. 1,20 pokazuje Krista ondje zdesna Bogu, kako sjedi na Božjem prijestolju. To je prijestolje središte nebeskih mjesta i pokazuje „jedan kraj nebeskih mjesta“.
3. 2,6 pojašnjava da smo i mi dovedeni onamo, jer smo povezani s Kristom, jer smo „u Kristu“. Drukčije nego tako da smo ondje ne bismo mogli primiti blagoslov. Ondje je naš pravi dom, sažetak naše nade u budućnost. No ovdje je riječ o „sada“, o stanju ili položaju koji već sada zauzimamo, iako još živimo na zemlji.
4. 3,10 dodaje da ondje nije samo svaki pojedini vjernik (za sebe kao pojedinac), nego Crkva kao cjelina (korporativno), i da je ondje vide anđeli, kao očitovanje Božjega djela spasenja pred nevidljivim svijetom, osobito pred onim koji je otpao od Boga.
5. 6,12 otkriva da postoji borba u nebeskim područjima između đavla i njegovih anđela (demona) i nas. Svoje zlo djelo oni imaju u svijetu, na zemlji. Nebesko područje takoreći križa naše područje u kojem živimo, gdje se ta borba odvija. Utjecaj nevidljivoga svijeta na vidljivi, s neba na zemlju, golem je i aktualan.

Iz tih se tekstova vidi da je s jedne strane riječ o neposrednoj Božjoj blizini, njegovu prebivalištu, mjestu njegova prijestolja. Izraz „*u* nebeskim [mjestima]“ (… ἐν τοῖς ἐπουρανίοις *en tois epouraniois*) pojavljuje se samo u ovoj poslanici. Riječ je i o oznaci mjesta, što se pojašnjava dodatkom „mjesta“ (ili također: područja, predjeli, regije, nebeski svijet) – kojega u grčkom tekstu nema. Može se prevesti i „u nebesima“. Jednako je riječ i o načinu, o karakteru neke stvari. Blagoslovi nisu samo u nebeskim mjestima, oni su i sami po sebi „nebeski“.

Kod ovoga je pojma riječ i o suprotnosti, naime o onoj između neba i zemlje, i o onoj između **vidljivoga i nevidljivoga**. Za nas je ovo drugo vjerojatno najjednostavniji pristup razumijevanju toga apstraktnog pojma, iako to nije jedini vid tih pojmova. Isus je, kad je „uzašao na nebo“, uzet ispred očiju učenika (Dj 1,9), drugim riječima, ON je postao nevidljiv. Ovdje nije riječ o tome da se Isus zaputio na neko daleko mjesto, nego da ON nestaje u nevidljivi, nebeski svijet, k Božjem prijestolju.

Pojam „duhovni blagoslov“ dovodi Pavla do pojma „u nebesima“, povezanost koja nipošto nije slučajna. Stari je Izrael primao blagoslov Svevišnjega, i to *zemaljske* blagoslove: vlastitu zemlju, bogatu žetvu, potomstvo, zdravlje.

Ali sada je riječ o blagoslovu kakvoga prije nije bilo i koji ljudi ne mogu dosegnuti. Prije je postojao blagoslov na zemlji. Sada postoji blagoslov na nebu, dakle nebeski blagoslovi. A to znači da moramo biti

ondje ako ga trebamo primiti. I upravo je to poruka koja leži u izrazu „nebeska mjesta“: nebo je otvoreno za nas, ondje je naše mjesto, naša domovina, naš dom. Mi smo, za razliku od Izraela, nebeski narod. Bog nas želi imati kod sebe, a put onamo slobodan je po uskrslom i proslavljenom Sinu Božjem i Sinu Čovječjem. On nas je doveo k Bogu, ne samo da riješi problem krivnje, nego da nas dovede kući, k Božjem srcu. Kao izgubljenoga sina, naš nas nebeski Otac prima u svojoj kući i ondje nas obdaruje svime što Otac posjeduje (Lk 15,11-32). Primljeni smo i usvojeni kao sinovi i kao takvi smo baštinici, kojima pripada sve što Otac posjeduje.

Zašto nam se duhovni blagoslovi daruju upravo „u nebesima“? Zato što prema Božjoj želji trebamo biti ondje gdje je proslavljeni, nebeski Krist. S njim smo neraskidivo povezani zauvijek, osobno i zajedno kao njegovo tijelo, Crkva.

Pri tome ćemo uvijek ostati ljudi, stvoreni na sliku Božju. Ali po Božjem zahvatu u Kristu jednom ćemo nositi sliku nebeskoga i tada ćemo i mi biti *nebeski* (1 Kor 15,48.49). Postoje bića koja su oduvijek pripadala tom području. U ovoj se poslanici zovu vlasti i poglavarstva. To su anđeli (Fil 2,10), nebeska bića. Mi smo zemaljska bića koja po Kristu postaju nebeska, jednaka Kristu. To se nikada neće odnositi na anđele.

Ne naglašava samo Poslanica Efežanima nebesku narav kršćanina. To je objava cijeloga NZ-a, da je Crkva nebeski narod:

- Sin Božji došao je da nam objavi **nebesko (τὰ ἐπουράνια)**, ono što prije nije bilo poznato i što je mogao priopćiti samo sam Sin Božji, koji dolazi s neba (Iv 3,12)
- Imamo udio u **nebeskom kraljevstvu** (εἰς τὴν **βασιλείαν** αὐτοῦ τὴν **ἐπουράνιον**/ … u njegovo nebesko kraljevstvo) našega Gospodina Isusa Krista (2 Tim 4,18)
- Stojimo u **nebeskom pozivu** (**κλήσεως ἐπουρανίου** μέτοχοι), *pozvani s neba za nebo* (Heb 3,1)
- Primili smo **nebeski dar** (τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου), koji kušamo, tj. uživamo (Heb 6,4)
- Praoci su već čeznuli (ἐπιζητοῦσιν, tražili, iščekivali) za **nebeskom** (τοῦτ᾽ ἔστιν **ἐπουρανίου**) **domovinom** (πατρίδα), a mi tim više (Heb 11,13-16)
- Imamo **građanstvo na nebesima** (Fil 3,20)
- (τὸ **πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς** ὑπάρχει)
- Imamo **nadu** koja je pohranjena **na nebesima** (Kol 1,5)
- (διὰ τὴν **ἐλπίδα** τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν **ἐν τοῖς οὐρανοῖς**,)
- Mislimo na ono **što je gore, gdje je Krist** (Kol 3,1-4)
- => Neuvela **baština** čuva se za nas **na nebesima** (1 Pt 1,4) τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς
- Ne gledamo na ono što se vidi očima, nego na ono što se u vjeri vidi očima srca, na **stvari** koje nisu vremenite, nego **vječne**. Riječ je o **vječnoj težini slave** (2 Kor 4,16-18)
- Očima srca gledamo (još nevidljivu) **Kristovu slavu na nebu** (2 Kor 3,18; Dj 7,55)

Nebo je otvoreno … To je *ta* poruka NZ-a, da je nebo, u kojem je Bog bio skriven nama ljudima, osobito poganima, sada otvoreno (zavjesa u Hramu razderala se kad je Isus umro) i da je pristup otvoren ne u zemaljsko, židovsko, nego u nebesko svetište.

Kao nebeske ljestve … Jednako je to poruka NZ-a, da se Bog s neba objavljuje u Sinu i pokazuje kakav doista jest. To je kao *nebeske ljestve*, koje povezuju zemlju i nebo i po kojima se može ići u svakom smjeru (Iv 1,51; Post 28,12). Bog dolazi k nama, a mi idemo k njemu. U ovoj poslanici gledamo sve do Božjega prijestolja, na kojem naš GOSPODIN zauzima najviše počasno mjesto, a ipak ON istodobno prebiva u nama, koji smo još na zemlji (3,17). I u tom smislu duhovni blagoslov imamo kao oni koji su još na zemlji. Nebeska su mjesta takoreći sa svim blagoslovom u našim srcima. Zato su ta nebeska mjesta posve blizu, a ne svjetlosnim godinama daleko.

Premješteni na nebo … u Kristu … ondje u NJEMU

Kao vjernici premješteni smo onamo u Kristu. „U Kristu“ (još) nije „s Kristom“. „U Kristu“ opisuje naš položaj ili stanje koje imamo u NJEMU. To jest, Bog nas gleda kao one koji su **u Kristu**, zato smo već **ondje u NJEMU** i dijelimo njegov pobjednički položaj na Božjem prijestolju. Naš položaj spasenja ne može biti viši ni sigurniji.

Za Boga, koji nas i doslovno, tjelesno želi imati ondje na tom mjestu, to je istina već sada, jer je u njegovoj namjeri ispunjenje već zajamčeno prije nego što je cilj postignut.

Jedan primjer za ilustraciju, jer nam je, kao onima koji misle u prostoru i vremenu, teško zamisliti da smo već sada u nebesima:

> *Izabrani predstavnik naroda zastupa njegove interese u parlamentu. Dakle oni koji su ga izabrali formalno su ondje u tom predstavniku prisutni i zastupljeni u parlamentu. Tako smo po Kristu i u Kristu zastupljeni i predstavljeni na nebu kod prijestolja, u središtu moći.*

Još jedan primjer, koji pokazuje kako se praktično živi u nebesima:

> *Jedna vrsta vodenih pauka živi pod vodom, ali diše u mjehuriću zraka odnosno iz mjehurića zraka pod vodom, koji je s površine ponijela sa sobom pod vodu. Tako mi već ovdje živimo iz/u/od toga nebeskog svijeta koji Krist ispunjava. Uvjet za takav život tada je, naravno, težiti za nebeskim, poznavati nebeske stvari.*

Podjela je ukinuta …

Podjela između vidljivoga i nevidljivoga svijeta, između zemlje i nebesa, za vjernike je već sada ukinuta: oni imaju pristup Ocu. U budućem vijeku, kad Krist bude glava svih stvari, ta će podjela i globalno doći do kraja.

Nekadašnja vjera Efežana u bogove …

U staroj vjeri Efežana nebesa su bila područje moći bogova, koji su utjecali na njihov život i određivali ga. To su bila neprijateljska bića kojima su ljudi bili prepušteni zbog njihove nadmoći. Nevidljivi svijet bio je s jedne strane opasan, jer se ipak nije točno znalo što se ondje događa. To je područje imalo veliko značenje i privlačnost, bogovi su trebali pomoći u postizanju vlastitih ciljeva. Okultizam i magija, kao i magijske formule, trebali su bogove učiniti poslušnima. Od toga su straha Efežani sada bili oslobođeni, štoviše, bili su čak premješteni u to područje, ali uzdignuti iznad ondašnjih sila. U Kristu su bili premješteni u središte moći, sile im više nisu mogle nauditi. Time nisu stajali samo iznad sila, nego i iznad zvijezda, koje su prema njihovim predodžbama određivale sudbinu ljudi.

Duhovni blagoslovi u nebeskom svijetu: što je to?

Što čovjek može poželjeti više od toga da ga Bog blagoslovi? On je to učinio i blagoslovio nas je. To je naš Bog, nitko nije kao ON.

Blagoslov je duhovne i nebeske naravi. Time se taj blagoslov stavlja nasuprot zemaljskom, materijalnom blagoslovu. On se daruje na nebesima.

Nemamo li zato zemaljskoga blagoslova? Zacijelo imamo i zemaljski blagoslov. Naš nebeski Otac uzdržava sve ljude, a osobito vjernike (1 Tim 4,10). Ali zemaljski blagoslov (a nažalost to ponekad brkamo s obiljem) nije nam obećan ni zajamčen. Ne možemo se na nj pozivati. Trebamo biti zahvalni kad imamo hranu i odjeću – to je zemaljski blagoslov (1 Tim 6,8). Živimo u palom stvorenju koje je pod prokletstvom. Duhovni blagoslov ne ukida prokletstvo i posljedice grijeha, nego mijenja i ispunjava naše srce.

Duhovnoga blagoslova ima u bogatstvu i obilju; darovani su nam *svi* blagoslovi. To je silna istina, koja nadilazi jelo i piće i svako zemaljsko bogatstvo. Ono što je dosad ljudima bilo nedostižno sada postaje naše vlasništvo. Ono što čini slavu, bogatstvo, ljubav, čistoću i život neba sada nam je darovano u Kristu. Bog, Otac našega Gospodina Isusa Krista, daje nam u Kristu, uskrslom i ustoličenom Sinu Čovječjem, udio u blagoslovima u slavi neba. **Jedan proslavljeni čovjek na nebu krči nam put i vodi nas sa sobom u Božju nebesku riznicu.**

Svi duhovni blagoslovi koji ondje postoje postali su naše vlasništvo. Samo u Kristu primamo ono o čemu se nijedan čovjek nikada ne bi usudio ni sanjati. Bog je žrtvovao svoga jedinoga Sina i nije ga poštedio radi nas. On će nam s njim darovati sve blagoslovljeno što se može zamisliti (Rim 8,32).

Ali znamo li što su blagoslovi i nebeska blaga koja su nam darovana u Kristu, o kojima Pavao govori upravo ovdje?

Kad Pavao izjavu o blagoslovu stavlja izravno na početak svoje poslanice, kao sažetak sadržaja, onda bismo i mi trebali blagoslove najprije tražiti u ovoj poslanici, a zatim i izvan poslanice u NZ-u tražiti usporednice i daljnje blagoslove. U potrazi razlikujemo ono što je Bog učinio na nama i čime nas je učinio od onoga što smo dobili. Jedno je put i pristup blagu, drugo je samo blago.

Na svom putovanju kroz ovu izvanrednu poslanicu susrećemo dojmljive blagoslove. I uhode koje su izviđale Kanaan ponekad nisu vjerovale svojim očima (Br 13). Poljoprivredno obilje bilo je dojmljivo. To je doista trebalo pripasti njima. **Ono što nalazimo u Poslanici Efežanima pripada nama ovdje i sada**, sve bez iznimke, iako će dio blagoslova biti preuzet u posjed tek u budućnosti. Ne čekamo neki poseban blagoslov, mi ga posjedujemo. No treba posegnuti, tražiti, gledati i uživati, kako bi nam bogatstvo dalo i svijest da smo kao Božji sinovi bogati, a ne da ćemo to biti tek u budućnosti. Trebamo poznavati svoju baštinu. „Ali ti si bogat“, kaže Krist crkvi u Smirni (Otk 2,9), koja je bila siromašna materijalnim dobrima. Ovdje je riječ o duhovnom bogatstvu, ne o novcu, kućama i automobilima. Za naš svakodnevni život vjere od velikoga je značenja poznavati bogatstvo koje je Bog dao. Što koristi čovjeku ako ne zna da je već vlasnik i baštinik velikoga bogatstva, a ipak živi u siromaštvu? Njegovo razmišljanje, njegov stav prema životu i njegova nada bili bi posve drukčiji kad bi to znao! Zato Pavao (dvaput u ovoj poslanici: 1,15-18; 3,14-19) tako usrdno moli da se otvori oko našega srca, kako bismo poznavali blagoslov. Bog nam ne propisuje uskotračno kršćanstvo! On ozbiljno želi da živimo u punini i u neistraživu Kristovu bogatstvu! Vanjsko siromaštvo, pa i progonstvo u isto vrijeme, tome ne proturječe! Vrijedi načelo vjere i nade: već sada – i još ne! Ali uskoro će „još ne“ prestati i mi ćemo preuzeti svoju baštinu, zajedno s Kristom.

Takozvano evanđelje blagostanja proturječno je, jer brka duhovni i zemaljski blagoslov ili nebo uzima unaprijed. Pobožnost nije sredstvo za materijalni ili financijski dobitak.

Započnimo svoju potragu. U 11. retku kaže se da smo zadobili ***baštinu***. Kao Božji sinovi i djeca postali smo Božji baštinici (Rim 8,17; Jak 2,5). Što je baština? Riječ je najprije o Kristu, kojega će Bog kao baštinika svega (Heb 1,2) postaviti iznad svega. On je već sada uzvišen iznad svih stvari, ali to će uskoro postati očito, tj. vidljivo za cijelo stvorenje. U toj vladavini u slavi imamo udio. Izbliza smo dio toga. Kao Crkva mi smo njegovo tijelo, kojemu će biti predano upravljanje svim stvarima. To je budući blagoslov, od kojega već sada imamo predujam. Živimo pred tim obzorom slave, ne ide se nizbrdo, nego uzbrdo.

U vezi s baštinom postoji još jedan nebeski blagoslov. **Duh Sveti**, koji je zalog i predujam za osiguranje i ostvarenje baštine (1,13.14). Duh je dakle naše vlasništvo i darovan nam je kao Duh mudrosti i objave (1,17). Duh nas upoznaje s bogatstvom, i on je taj koji nas vodi k Ocu (2,18). Duh je taj koji nas jača u nutarnjem čovjeku, dakle blagoslov koji se može iskusiti svaki dan (3,16; v. i 4,23.30; 5,18; 6,18.17). To je Božji Duh, po kojemu je nastalo zajedništvo Kristova tijela i koji ga oživljuje i prožima (4,3). Taj blagoslov nije stvar, nego osoba, božanska osoba.

Duh Sveti poslan je s neba, i on nas uvodi u božansku istinu, da bismo poznavali (upoznali) ono što nam je Bog darovao (1 Kor 2,12; Iv 16,13; 14,17). U ovoj se poslanici spominje 13 puta, a to ipak zahtijeva odgovarajuću pozornost. On je sam za nas nebeski dar i istodobno onaj koji nam otvara nebeske stvari za oči srca.

Stvarnost, činjenica da taj Duh prebiva u nama, nije apstraktan nauk, nego duhovna životna stvarnost, koja može suodređivati i prožimati svaki postupak, svaki događaj našega života, ako Isusovu Duhu damo prostora. Samo gdje ON dobije prostor, može ga ispuniti. Mi imamo Duha, ali i Duh treba imati nas!

U vezi s Duhom Svetim naše je vlasništvo postao još jedan nebeski blagoslov: **pristup Ocu kao njegovi sinovi i zajedništvo s njim**: po njemu, po Duhu, sada i Židovi i pogani zajedno imaju pristup Ocu (2,18; 3,12). To je i duhovni i nebeski blagoslov. Duhovan je, jer to doživljavamo u vjeri. Nebeski je, jer je to naš nebeski Otac, koji prebiva na nebu. Na tom „mjestu“ pristupamo NJEMU. Zastaje dah, osobito iz kuta gledanja bivših grješnika, da bez straha, u svijesti potpunoga prihvaćanja, smijemo kao sinovi stupiti pred Oca. To nije trenutak obraćenja k Bogu. To je trajna povlastica. Ondje njegujemo zajedničke interese. Bavljenje Sinom Očeve ljubavi jedan je od njih. Ondje smijemo raširiti svoj život, sve radosti, svu patnju. Ondje doživljavamo utjehu i ohrabrenje. Ondje nalazimo milost za pravodobnu pomoć.

Zajedništvo s Ocem i Sinom osobito opisuje apostol Ivan u svom evanđelju i u svojim poslanicama. Mi imamo vječni život, život neba, Očeve kuće, u Sinu.

Zajedništvo vjernika nebeski je blagoslov. To je nebeski narod, stvoren po Duhu. Svi vjernici dijele isti život i imaju isti cilj. Ta povezanost, to jedinstvo Božje djece u jednom tijelu i u jednoj kući bio je Božji vječni, a time i nebeski plan. Oni dijele isti život i povezani su s nebeskim. Komadić je neba kad vjernici među sobom njeguju srdačno zajedništvo, kad se odnose jedni prema drugima u ljubavi, kad si pomažu i podupiru se prema duhu, duši i tijelu. Đavao može taj blagoslov, tj. uživanje toga blagoslova, oteti neslogom u crkvi.

Blagoslovi trebaju biti naš praktični dobitak. Ozbiljno se dajmo na to da istražujemo i doživljavamo svoje bogatstvo. Ne zaustavljajmo se na spoznaji da smo pomilovani grješnici, nego idimo dalje, da spoznamo svoj položaj spasenja u Kristu i da u tom smislu i „čvrsto stojimo u Gospodinu“. Đavlova je

taktika da nas od toga odvrati, kako bismo vidjeli samo odricanje i teškoće, osobito u usporedbi s ljudima oko nas, kojima je možda bolje, koji mogu živjeti i činiti što hoće. Takav pogled nas iscrpljuje i oduzima nam radost koju bismo zapravo trebali imati. Osvojimo, kao Izrael, i mi zemlju koja nam pripada. To je Božja volja: Uzmi u posjed ono što ti je on darovao! Budi i živi ono što si postao!

Izabranje (predestinacija): samo sporna tema?

Odmah na početku poslanice kaže se da su Efežani izabrani prije postanka svijeta (1,4) i da su predodređeni za posinjenje (1,5). Izabranje i predodređenje u ovom su kontekstu srodni: prvo opisuje izbor, drugo konkretnu namjeru, kojoj ipak može prethoditi izbor.

O toj bi se temi mogla napuniti cijela knjižnica knjiga. Sporna točka, kao što je poznato, sastoji se u prijeporu o slobodnoj volji čovjeka i Božjoj suverenosti. Taj je prijepor bezizlazan zato što se najčešće vodi kao rasprava „ili – ili“. Ili je to Božji suvereni izbor koji čovjeka dovodi do obraćenja, ili je to slobodna odluka ili izbor čovjeka koji se, pozvan evanđeljem, obraća.

Moramo uvidjeti da postoje neke biblijske istine koje ne možemo objasniti, tj. koje su za nas (naš razum) teško zamislive. To se tiče npr. Isusove osobe, koji je bio istodobno Bog i čovjek. To se tiče i činjenice da je Bog istodobno jedan, a ipak tri osobe, Otac, Sin i Duh Sveti. Granice naše spoznaje, i kao Božje djece, tiču se pak i egzistencijalnih životnih pitanja, kao npr. pitanja patnje, možda u našem životu, a svakako nezaslužene patnje u svijetu.

Isto vrijedi i za temu predizabranja. Kako je moguće da postoje izabrani i oni koji to nisu? Kad bismo se odlučili za ograničeni Božji izbor, s pravom bi se moglo prigovoriti: zašto onda evanđelje treba navješćivati svim ljudima? Kad bismo se s druge strane odlučili da se svatko može obratiti slobodnim izborom, onda izabranje nema nikakvoga odnosno gotovo nikakvoga smisla.

Izabranje ne čini grješnikovu odluku vjere nepotrebnom. Grješnik se poziva na obraćenje i vjeru unatoč izabranju.

Naučio sam i smio sam to učiniti svojim uvjerenjem: odgovornost čovjeka i djelovanje suverenoga Boga u izabranju ne isključuju se međusobno, nego su prisutni istodobno. Time ta napetost istodobnosti dvaju naizgled proturječnih elemenata nije objašnjena ni razriješena. Tu napetost moramo izdržati, kao što to vrijedi i za neka pitanja u našem osobnom životu vjere.

Ovdje je riječ o veličini našega Boga, a ne o veličini našega razuma.

Usporedba može biti od pomoći. Željeznički kolosijek sastoji se od dviju tračnica, koje uvijek moraju teći usporedno i nikada se ne križaju. Tako je s Božjom suverenošću, u kojoj on čini svoj izbor, i tako je s odgovornošću čovjeka, koji se mora obratiti. Kolosijek slikovito predstavlja povijest spasenja, u kojoj se upravo ta dva vida uvijek mogu vidjeti. Božanska je, a time i neistraživa tajna kako Bog dolazi do svoga cilja, i to tako da on bude proslavljen i da mu nitko nikada ne može ništa prigovoriti. Na obzoru se tračnice tada spajaju. Tako će biti na kraju: Bog će otkriti i tu tajnu i doći će savršeno. Tada ćemo njegovo djelovanje razumjeti mnogo bolje (1 Kor 13,9.10).

Dva vida nalaze se i u muci Isusa Krista. S jedne strane to je puna odgovornost svih koji su izravno i neizravno sudjelovali u Isusovu ubojstvu. Druga je strana djelo Boga, koji je predao svoga Sina kao Janjca Božjega, kao žrtvu za grijeh. To je Božja mudrost. Ubojice se neće moći opravdati pozivanjem na Božji plan. Oni su potpuno odgovorni za ubojstvo Isusa. Ali beskrajna je Božja milost da i same ubojice na temelju Isusove žrtve mogu biti pomilovane!

C. H. Mackintosh usporedio je jednostrana naglašavanja – svejedno je li riječ o Božjoj suverenosti ili o odgovornosti čovjeka – s pticom koja ima samo jedno krilo ili s čamcem koji treba pokretati samo jednim veslom. Napetost koja postoji između tih dvaju polova ne možemo razriješiti. Ona ostaje dok ne budemo u svjetlu. Umjesto da pokušavamo razriješiti tu napetost, trebali bismo pustiti da na nas djeluje silna stvarnost božanske milosti, da nas ispuni kao silna utjeha i ohrabrenje, koje mora postati vidljivo i u revnosti za izgubljene.

Mi smo izabrani – iz svijeta (Iv 15,19). Njegov izbor daje prednost slabima i siromašnima svijeta (1 Kor 1,27.28; Jak 2,5). Zato možemo govoriti o naumu milosti. Božji izabranici uživaju njegovu posebnu zaštitu (Rim 8,33). Oni imaju i posebne dužnosti (Kol 3,12). Izabrani smo kao pojedinačna stvorenja (Iv 1,13), ali i kao cijela Crkva (Ef 3,8-11; 1 Pt 2,9). Apostol Pavao bio je siguran u izabranje Solunjana jer je kod njih vidio djelo vjere (1 Sol 1,4). On, koliko znamo, nije imao uvid u vječni Božji naum o tome tko će postići spasenje, a tko ne. Naprotiv, radio je tim više kako bi izabrani postigli spasenje (2 Tim 2,10).

Svaki se vjernik smije radovati i crpsti hrabrost iz toga što je prije svih vremena već bio poznat u Božjem srcu, što ga je Bog već tada unaprijed spoznao i ljubio.

Posinjenje i status djeteta: jednostavno jedno te isto?

Nekoć smo bili „sinovi neposlušnosti“ (2,2; 5,6) i „djeca gnjeva“ (2,3), a sada smo Božji sinovi, jer smo predodređeni za posinjenje (1,5), i Božja „ljubljena djeca“ (5,1). Tako možemo živjeti kao „djeca svjetlosti“ (5,8). Kao djeca i sinovi po Duhu Svetom imamo slobodan „pristup Ocu“ (2,18; 4,6; 5,20).

U Pavlovo je vrijeme kod Rimljana vrijedilo da je dijete vlasništvo oca, kao i žena i robovi. Sinom, a time i baštinikom, postajao je punoljetnošću. Kao sin bio je u drukčijem položaju od djeteta: postao je ocu sugovornik i njegov nasljednik. U rimskom pravu postojalo je i posvojenje za sina, koje je posvojenoga činilo baštinikom i zauvijek prekidalo sve stare obiteljske veze.

Vjernik je istodobno sin i dijete. Nije tako da dijete postaje sin kao u običnom životu i onda više nije dijete. Apostol Ivan doduše pokazuje upravo taj proces rasta (1 Iv 2,13-17), ali i ondje vrijedi da smo istodobno djeca i sinovi. Drugim riječima, Božje dijete trebalo bi biti duhovno odraslo. Te dvije oznake, koje su istodobno posjed vjere, opisuju različite vidove našega odnosa prema Bogu, našem Ocu.

Status djeteta govori o rođenju, tj. novom rođenju, životu iz Boga, o sigurnosti i baštini (Iv 1,12; Rim 8,16.17.21; 1 Iv 3,1.2.10; 4,2). **Posinjenje** govori o prihvaćanju, tj. posvojenju, o duhovnoj odraslosti, a i o baštini. Što se nastanka tiče, vrijedi: Božjim djetetom postaje se rođenjem, Božjim sinom posvojenjem.

Posinjenje je odnos pun povjerenja, u kojem Bogu kažemo: ABBA (dragi) Oče! Rim 8,15; Gal 4,6. Bog nas je posvojio kao sinove za sebe samoga, u kojima ON ima radost (1,5) i s kojima ON može razgovarati o svojim vječnim planovima (Ef 1). Otkupljenje našega tijela učinit će naše posinjenje potpunim (Rim 8,23). Tada će sam Bog i svi ljudi na nama i u nama vidjeti Sina Božjega. Nadalje, posinjenje ima veze s Božjim odgojem (Heb 12,5-7), sa svetošću (2 Kor 6,17), sa slobodom od Zakona (Gal 4,7) i sa slavom, sada i u budućnosti (Heb 2,10).

Poslanica Efežanima otkriva vječni Božji plan, koji on želi podijeliti sa svojim sinovima, i otkriva Božju budućnost, koju on – s jedinstvenim Očevim Sinom kao vječnim središtem – želi podijeliti sa svojim mnogim posvojenim sinovima (i kćerima).

Gospodin Isus Krist nikada se ne naziva „Božjim djetetom“, ON nije doživio novo rođenje. ON je vječni Sin Boga i Oca (2 Iv 3). ON je to uvijek bio, nije to postao kao mi posvojenjem. ON je kao Sin Božji uzor, „prototip“ našega posinjenja: uskoro ćemo biti suobličeni slici Sina, da ON bude prvorođenac među mnogom braćom (Rim 8,29).

Kao čovjek ON je također Sin Božji, jer ga je kao takvoga začeo Duh Sveti, Bog, a ne Josip, njegov zakonski otac.

Sjedi – hodaj – stoj: Božji redoslijed

To je naslov jedne od blagoslovljenih knjiga Kineza Watchmana Neeja. Na temelju Poslanice Efežanima on tim pojmovima objašnjava kršćanski život. Taj redoslijed odgovara onome što nam prenosi Poslanica Efežanima. Božje djelo spasenja, kako je opisano u 2. poglavlju, vodi nas iz duhovne smrti u život, i u Kristu sve do Božjega prijestolja. Ondje je Krist zauzeo mjesto, a budući da smo mi u NJEMU, isto vrijedi i za nas. **Naš je položaj spasenja u Kristu, a on uključuje da i mi sjedimo i da smo došli do počinka u Božjoj punini spasenja.** To uključuje potpuno uračunavanje spasenja u Kristu, jer je po Kristu izvršeno sve što je bilo potrebno da se staro okonča i stvori novo. To je puno, savršeno spasenje, koje nam je u Kristu darovano jednom zauvijek i neopozivo. Od 4. poglavlja poslanice vrijedi onda naslov iz 1. retka: „Živite dostojno poziva kojim ste pozvani!“ Iz počinka, iz sigurnoga spasenja počinje kršćanski hod. Hod nije napor da se postigne taj položaj, nego upravo obrnuto. Živimo svaki dan s čvrstim znanjem da smo jednom zauvijek prihvaćeni. Kao kršćani živimo iz spasenja, a ne prema tom spasenju, ili čak uz opasnost da to spasenje izgubimo. Samo s tim znanjem doista možemo udovoljiti odgovornosti u koju nas je doveo taj poziv.

Kao treći „položaj tijela“ duhovnoga, nutarnjega čovjeka dolazi **stajanje**. Duhovni čovjek, za razliku od našega zemaljskog tijela, uspijeva istodobno zauzeti sva 3 položaja tijela. On uvijek sjedi s Kristom u nebesima, to mjesto više nikada ne napušta! Istodobno se stalno nalazimo u svojoj svakodnevici, gdje hoda novi čovjek, kojega smo u spasenju obukli. Na kraju dolazi stajanje, postojanost. Opomena da stojimo, dakle da budemo postojani i nepokolebljivi, pokazuje da nas neprijatelj i svijet mogu istjerati iz položaja u koji smo dovedeni, iz punine blagoslova u koju smo postavljeni. To zvuči proturječno, jer je upravo naglašeno da se taj položaj ne može izgubiti. To je točno, ali Božjem neprijatelju, đavlu i njegovoj vojsci anđela, stalo je do toga da zaboravimo znanje tih istina spasenja i puninu blagoslova, da nam one više ništa ne znače i da živimo kao svijet, koji ne poznaje Boga.

Postoje dakle 2 strane našega spasenja: objektivna i subjektivna, indikativ spasenja i imperativ spasenja. Objektivna strana našega spasenja nedodirljiva je, zauvijek. Subjektivna strana obuhvaća ono što u svom životu iz toga učinimo, provodimo li to u praksi, živimo li doista dostojno toga poziva. Tome pripada „stajanje“. „Stajanje“ znači da su položaj spasenja, punina spasenja i blagoslova (odnosno uživanje blagoslova) praktična stvarnost naše svakodnevice.

Crkva NZ-a: otkad postoji? (Ef 2 + 3)

To se pitanje na prvi pogled čini neutemeljenim, ili drugim riječima: je li uopće važno? Naravno da je crkva u Efezu nastala Pavlovim misijskim radom. Crkva u Efezu poznavala je čas svoga rođenja. No čas rođenja svjetske Crkve leži 3 desetljeća prije toga: na Duhove u Jeruzalemu nastala je Crkva NZ-a, Crkva Isusa Krista, krštenjem Duhom Svetim (1 Kor 12,13). Kako je to sam Isus najavio, svi vjernici, raspršena

Božja djeca, „napojeni“ su u jednom Duhu i jednim Duhom, čime su svi po Duhu povezani u jedno tijelo (duhovno tijelo), a to je tijelo postalo Kristovim tijelom, povezanim s nebeskom glavom.

Te Crkve nije bilo u SZ-u. To nije bilo moguće, jer Duh Sveti nije prebivao u ljudima na zemlji kao što je to sada slučaj kod vjernika NZ-a. Također u SZ-u još nije bilo nebeske glave, nije bilo Krista koji je sišao i uzašao. Ne postoji crkva ili zajednica od Adama naovamo kojoj bi pripadali vjernici.

Ali time još uvijek nije posve odgovoreno na pitanje iz naslova. Pavao na početku 3. poglavlja prekida tijek pisanja i umeće usputnu rečenicu. On naglašava posebnost svoje apostolske službe. Kao apostol pogana odnosno za pogane (Gal 2,7) primio je posebnu objavu. Bog mu je pokazao i povjerio nešto što prije nije bilo poznato. On to naziva „**Kristovom tajnom**“. To je ukratko već opisao u 2. poglavlju. Ondje opisuje kako se Božje djelo spasenja više ne ograničava na njegov zemaljski narod, nego vrijedi za sve ljude. Pri tome pogani nisu uključeni u položaj staroga Božjeg naroda – što bi bio znatan blagoslov – nego Bog od obojih stvara nešto novo, naime jednoga novog čovjeka i novi hram. Ono što u 2. poglavlju još ne upada u oči, Pavao u 3. poglavlju opisuje osjećajnim riječima: to Božje djelovanje nije reakcija na posve izgubljeno stanje pogana, a ne najmanje ni Židova, koji su postali krivi za smrt Mesije, nije plan za nuždu, nego njegova vječna i suverena namjera. Bog je prije svih vremena imao taj izvanredni plan da stvori Crkvu, i to od svih ljudi. U tom se planu glede Crkve razvija cijelo Kristovo bogatstvo.

Pavao kaže da ta namjera u SZ-u nije bila poznata nijednom jedinom čovjeku. U SZ-u će se dakle uzalud tražiti izjave o Crkvi. Tipološke i slikovite izjave doduše postoje, ali one su to mogle postati tek nakon što je Crkva bila tu.

To što Crkva NZ-a nije jednostavno nastavak Božje povijesti s njegovim starim narodom Izraelom ima važno značenje. Crkva NZ-a ne zamjenjuje Izrael kao zemaljski Božji narod i ne preuzima ni obećanja dana Izraelu. Crkva ulazi u događanje kao nešto novo, iz vječne Božje namjere, i kao takva nema izravne veze s poviješću Izraela. Ta je povijest samo obustavljena, prekinuta na određeno vrijeme. To vrijeme jest vrijeme Crkve, koje traje dok ta Crkva ne bude uznesena na nebo. S Izraelom će Bog doći do svoga cilja, sva njegova obećanja i proroštva o njegovu zemaljskom narodu bit će ispunjena.

Živimo u vremenu u kojem je povijest Isusove Crkve blizu kraja. Da bi se ispunila proroštva dana Izraelu, takav narod mora i biti u toj zemlji. To se već ispunilo, još dok je kršćanska Crkva na zemlji. Već živimo u nekoj vrsti prijelaznoga vremena, biblijskim riječima, u posljednje vrijeme!

Time Poslanica Efežanima potvrđuje nebeski položaj Crkve i pojašnjava da iz Božje ruke ne može biti ništa veće od toga da pripadamo tom duhovnom tijelu koje se naziva „Kristovo tijelo“. Ni o Izraelu ni o bilo kojem drugom narodu ili skupini ljudi ne kaže se nešto takvo.

Vratimo se još jednom ukratko odnosu Crkve NZ-a i Izraela. U Božjem djelovanju postoji kontinuitet, a i diskontinuitet. To znači da Bog s jedne strane napreduje u svojoj povijesti spasenja, kako je to bilo obećano u SZ-u. Tako je, na primjer, Joelova riječ o izlijevanju Duha Svetoga u Dj 2 na Duhove doživjela prethodno odnosno djelomično ispunjenje. Novi savez, najavljen u SZ-u, uključuje i Crkvu. Ali s druge strane Bog s Crkvom započinje i nešto posve novo. Na ovom je mjestu kratak izlet u Poslanicu Rimljanima vjerojatno koristan. U 11. poglavlju Božje djelo spasenja na blagoslov čovječanstva uspoređuje se s maslinom.

Maslina je slika Božjega blagoslova: kako je obećan i komu pripada, tko ga gubi i tko ga dobiva, i kako će na kraju u njemu ponovno uživati oni koji su ga nekoć prokockali.

Maslina ne predstavlja posebno Božji narod, Izrael, nego pokazuje područje blagoslova, kako je obećan praocima i kako se ispunjava u Kristu. Izraelski je narod najprije stajao pod blagoslovom, a vrhunac bi bio da prihvati Mesiju, koji je u svojoj osobi bio blagoslov praotaca. Samo su neki to učinili i primili blagoslov. Ostali su odsječeni. Ti malobrojni ujedinjeni su s vjernicima iz naroda. I oni sada po vjeri imaju udio u blagoslovima praotaca. I oni su baštinici i duhovni sinovi Abrahamovi, djeca obećanja. Ali izvorne i prirodne grane ne ostaju u nevjeri. Dolazi dan kad će biti spašene i ponovno ucijepljene i kad će se vratiti na Božji put, kad će kao narod, kao etnički Izrael, iskusiti nekoć obećani blagoslov.

Vjernici koji nisu Židovi nisu pripojeni u smislu da postaju Izrael. Kako bi narodi postali Izraelci? U svom novom položaju dijele iste blagoslove kao židovski vjernici, ali u njihovu novom položaju nema ni Židova ni Grka, Gal 3,28.

Sliku masline, iako ju je osmislio sam Bog, ne smije se prenapregnuti. **Maslina predstavlja sustav blagoslova praotaca, od Abrahamova saveza do Novoga saveza. Rast stabla napredovanje je povijesti. Maslina je neka vrsta hodnika blagoslova kroz povijest, u koji se ulazi vjerom.** Taj hodnik uključuje mnoge Božje misli, i Crkvu, i vodi do kraja njegove povijesti, koju on sam piše u skrovitosti i suverenosti svoga prijestolja.

Božja punina: cilj svih stvari

Neistraživo Kristovo bogatstvo probija sve brane i preplavljuje cijeli svijet, ne da utopi ljude kao u potopu, nego da ih ispuni tim nevjerojatnim Kristovim bogatstvom i ucijepi ih u Kristovo tijelo, Crkvu, i da ih učini baštinicima, kako bi mogli doživjeti dan obnove svih stvari, kad Krist nastupi da postane glava svih stvari na kraju vremena.

Pojam „punina“ i „ispuniti“, kao i pojmovi koji su s njima srodni, pojavljuju se više puta u ovoj poslanici:

- bogatstvo milosti, koje je ON na nas **obilno izlio** (1,8)

Imamo Boga koji daje, koji daruje iz svoga preobilja, zbog svoje **velike** ljubavi.

- ... Crkva, koja je njegovo tijelo, **punina** onoga koji sve u svemu **ispunjava** (1,23)

Ovdje Crkva ima povlasticu od koje zastaje dah: da Krista dovede do punine. Ne da bi on ikada ikoga trebao, nego je riječ o tome da je Crkva njegovo tijelo. Bog uzima proslavljenoga čovjeka Isusa i daruje ga Crkvi, i to da bude glava Crkve. Ona pak postaje njegovo tijelo, čime je ON potpun **kao čovjek** (ne kao Bog, Sin). Druga slika iz 5. poglavlja jasnije pokazuje što to znači: Krist se povezuje s Crkvom, kao što muž i žena postaju jedno tijelo, kao nekoć Adam i Eva. S Crkvom je Krist doveden do punine i mi ćemo zauvijek stajati u toj povezanosti. Krist će se i tako uvijek pokazivati i uvijek će biti viđen u toj povezanosti s Crkvom, od ljudi i anđela i Boga. ON će kao glava, zajedno sa svojim tijelom, sve ispuniti. Cijeli će svemir nositi taj pečat njegove sveprisutnosti i njegova blagoslova.

- ... da **budete ispunjeni svom Božjom puninom** (3,19)

To je Božji cilj i blagoslov za nas. Samo u Bogu dolazimo do punine i do počinka. Ne želimo ništa drugo nego da nas ispuni njegova sila, da Krist prebiva u našim srcima i da spoznamo Kristovu ljubav. Bog želi kod nas načiniti prebivalište, promijeniti naš život i pustiti da njegova punina po nama teče drugima. Cijelu Božju puninu samu na zemlji nećemo dosegnuti, ali ona već počinje.

Božja punina nije nešto neosobno, kako se vjeruje u nekim religijama, nego sam trojedini Bog, kako se ON objavio u Isusu i po Bibliji.

- Onaj koji je sišao isti je onaj koji je i uzašao iznad svih nebesa, **da sve ispuni**! (4,10)

Već sada ON sve ispunjava, nevidljivi svijet, nebesa su prožeta Kristovom pobjedom. Iako sile još čine svoje zlo, njima se Kristova pobjeda pokazuje na otkupljenoj Crkvi. Njihovi su dani odbrojeni i ispunjenju svega stvorenoga po Sinu Božjem uskoro više ništa neće stajati na putu.

- ... do zrela čovjeka, do mjere punoga rasta **Kristove punine** (4,13)

Ne nalazi samo pojedini vjernik svoj cilj u Božjoj punini. Cijela je Crkva jednako postavljena u taj dinamični proces rasta. I ovdje cilj nije ništa manji od same Kristove punine. Kristova punina znači da ON Crkvu ispunjava, prožima, oprema, vodi, blagoslivlja i u slavi dovodi do cilja.

- ... budite **ispunjeni** Duhom! (5,18)

Taj poziv, da pustimo da se s nama nešto dogodi, treba nas potaknuti da iz svoga života uklonimo sve što je u natjecanju s Bogom i njegovim ciljevima. ON nas može ispuniti samo ako smo prazni od sebe samih i od vlastitih želja. Ali tada ON može doći do punoga izražaja i dati punomoć i osposobljenost za bilo koju službu na koju budemo pozvani.

Ova je poslanica ispunjena Kristovim bogatstvom. Ono nas čini punima Boga, Krista i Duha. Tako se s jedne strane gasi naša egzistencijalna životna žeđ (Ps 42,2.3; Iv 4,13.14; 7,37-39), a Bog tako dolazi do svoga cilja s nama, tj. samo kao oni koje je Bog ispunio bit ćemo nasljedovatelji Boga.

Tipologija Staroga zavjeta i Poslanica Efežanima: je li to doista moguće?

SZ nam daje uvjerljivu i zornu predsliku nauka ove poslanice. U tom se nauku vjernici opisuju kao već premješteni na nebo. To je tipološki predočeno u ulasku izraelskoga naroda u Kanaan. Ta obećana zemlja bila je iznimno plodna, kako su to već posvjedočile uhode. Ali ondje su bili i moćni neprijatelji. To odgovara nebeskim mjestima u koja smo ušli po Kristovoj smrti, uskrsnuću i uzašašću. Moćni neprijatelji odgovaraju prije objašnjenim zlim poglavarstvima i vlastima. Rijeka Jordan slika je smrti, kroz koju se moralo proći da bi se došlo u zemlju. Jošua je predslika Gospodina Isusa, kao pobjednika na Božjem prijestolju (Ef 1).

Na toj predslici postaje jasno kako je ta situacija aktualna i duhovna stvarnost. Nebeska mjesta nisu daleko, jer se i duhovna borba i uživanje nebeskoga blagoslova odvijaju u našem životu, u crkvi, na našem radnom mjestu i u našim kućama. Zato taj nauk o nebeskim mjestima ne moramo tumačiti zemljopisno ili čak kozmički, nego duhovno. Nebo, gledano sasvim praktično, nije daleko, ono je blizu kao sam Krist, koji prebiva i djeluje u mom srcu. Zato Pavao i u srcu poslanice moli „da Krist po vjeri prebiva u našim srcima“ (3,17-19).

Na kraju još cjelovit pogled na naš kršćanski položaj i život u tipologiji: Spašeni smo iz svijeta (Egipat) Isusovom smrću (Crveno more) i dovedeni u pustinju. Svijet u kojem se nalazimo postao je za nas pustinja. Onamo zapravo ne pripadamo, jer Isus kaže da nismo od svijeta. Na putovanju smo, na putu vjere prema cilju, nebeskom kraljevstvu našega Gospodina. Ali istodobno je istina da smo po Kristovoj smrti i njegovu uskrsnuću u NJEMU u nebeskim mjestima, predjelima.

Za Izrael je moglo vrijediti samo jedno, za nas vrijedi oboje, dakle pustinja i Kanaan istodobno. U prenesenom smislu imamo noge u pustinjskom pijesku, a glavu, ili bolje svoje srce, na nebu (gdje je naše blago).

Krist glava: jedinstvo, funkcija i predstavljanje

U ovoj se poslanici Kristova uloga glave pokazuje na najmanje 2 načina: 1. kao glava nad svim stvorenim stvarima (1,10.22) i kao glava tijela, njegove Crkve (1,23).

Glava (na grčkom ništa drugo nego biološka „glava“ čovjeka) ima različite vidove:

1. Jedinstvo**:** glave i tijela. Slika govori o organskom i živom jedinstvu.
2. Funkcija: u organskom jedinstvu čovjeka glava i tijelo postavljeni su u određeni poredak i svaki dio ima svoje određene funkcije i zadaće. U tome je i vid hijerarhije, u kojoj je glava na vrhu.
3. Predstavljanje: od čovjeka nam u sjećanju najčešće ostane lice. Glava predstavlja cijeloga čovjeka (npr. fotografija za putovnicu). (Vrhovni) poglavar države, savezni predsjednik, preuzima predstavničke zadaće prema drugim narodima svijeta.

Ta 3 vida mogu se gotovo uvijek ponovno pronaći ondje gdje se Krist naziva glavom.

Zanimljivo je kako se grčki pojam (*kephale* **κεφαλή**) tada upotrebljavao. Osim ljudske i životinjske glave označavao je ono što je istaknuto i što stoji na prvom odnosno gornjem mjestu (npr. Ef 5,23 i dr.). Isto se tako ta riječ upotrebljavala za ušće rijeke, za izvor, za podrijetlo neke stvari ili za početak nekoga vremenskog razdoblja.

U SZ-u se očevi nazivaju glavama svojih obitelji (npr. Br 1,4).

Izrael je od Boga bio postavljen da bude glava svih naroda, dakle da zauzme istaknut položaj nad narodima odnosno usred njih, Pnz 28,13. Ovdje je manje riječ o hijerarhijskom položaju, a više o tome da bude svjetlo narodima s obzirom na Boga. U NZ-u se pojam „glava“ prenosi na Krista. Kad se on naziva glavom, uvijek je to kao čovjek, jer kao glava on uvijek stoji u odnosu prema ljudima. On je glava kao proslavljeni i ustoličeni čovjek, na temelju svoga dovršenog djela otkupljenja.

- On je „glava ugla“, tj. ugaoni kamen, prema kojemu se sve ravna i mora ravnati. On drži sve zajedno. Za to ga je Bog učinio, nakon što su graditelji odbacili kamen, Krista. Tako ga je Bog učinio jedinim izvorom spasenja za cijeli svijet. Ni u jednom drugom imenu pod nebom nema spasenja, Dj 4,11.12.
- U Rim 5 od 12. retka nalazimo Krista i kao glavu nasuprot Adamu. Iako se ondje doslovno ne govori o glavi, ipak se može prepoznati da je Adam glava, tj. početak i podrijetlo čovjeka palog u grijeh. Krist je početak i začetnik novoga i otkupljenog ljudskog roda.
- Krist je glava tijela, Crkve/crkve. Po Duhu Svetom svi su vjernici na Duhove kršteni u jedno tijelo (1 Kor 12,13) i povezani s proslavljenim Kristom na nebu, glavom tijela. Kao glava tijela Krist je nebeski izvor za Crkvu na zemlji, iz kojega ona prima sve što joj je potrebno da ispuni svoju funkciju na zemlji. Uloga glave nije vladanje nad tijelom, nego davanje, opskrba, njega i ljubav. To je upravo i uzor za muža i ženu u njihovu braku. Moja glava ne vlada nad mojim tijelom, moje tijelo nije prisiljeno slušati moj mozak. Bit glave i tijela jest jedinstvo organizma, automatsko funkcioniranje cjeline. Zapovijedi mozga izvršavaju se automatski, bez prisile i potčinjavanja. Budući da mozak upravlja, glavi pripada posebno značenje, a ipak ni glava nije ništa bez tijela, ni tijelo bez glave, kako Pavao jednom kaže o mužu i ženi. Crkva predstavlja svoju nebesku glavu, Krista, ovdje na zemlji. I jednako tako Krist na nebu predstavlja Crkvu pred Bogom i anđelima.

Ta 3 vida glave svih stvari u budućem tisućgodišnjem kraljevstvu **i** u novom stvorenju izgledaju ovako:

1. Jedinstvo: više nema podjele ni loma unutar stvorenja, ni odvojenosti stvorenja od Boga. Bez glave sve su stvari bile kao mrtve, za Boga neupotrebljive i bezvrijedne. U povezanosti i jedinstvu s Kristom, povezano kao glava s tijelom, sve će biti obnovljeno i vraćeno Bogu.

2. Funkcija: budući da jedinstvo glave i tijela omogućuje potpun utjecaj sve do svih kutova postojanja, sve će biti obilježeno Gospodinom Isusom. Sve će funkcionirati kako on hoće.

Kao glava svih stvari on će poput ušća rijeke pustiti da se u sve stvari izlije nezaustavljiva, široka i duboka rijeka blagoslova, sve će biti uronjeno u puninu veličine i blagoslova Gospodina Isusa Krista.

3. Predstavljanje: on će sve stvari dovesti Bogu u potpunom skladu. Bog će tada biti savršeno i zauvijek proslavljen. Sve će stvari tada imati Božju naklonost po Kristu, koji posjeduje Božju neograničenu naklonost. Kako Bog gleda svoga Krista, tako će tada gledati sve stvari. To stanje, kakvoga nikada prije nije bilo, neće imati kraja. Staro je prošlo, gle, sve je postalo novo.

5 darova: apostoli, proroci, evanđelisti, pastiri i učitelji – i danas?

Poslanica Efežanima ima kao jedno težište Crkvu kao Kristovo tijelo. Činjenica da to tijelo u svom praktičnom ostvarenju i danas (iako nažalost više nije vidljivo u jedinstvu jednoga tijela), nakon 2000 godina crkvene povijesti, još postoji, ima svoj razlog u tome što je proslavljeni Krist svom tijelu dao darove. Ti darovi dokazuju da je Krist proslavljena glava Crkve.

Zanimljivo je da je ovdje riječ o dvjema „vrstama“ darova: 1. svatko ima dar, što je od golemoga značenja (4,7), i 2. postoje vjernici koji su kao osobe Kristovi darovi Crkvi. Ti su darovi ljudi s osposobljenošću apostola, proroka, evanđelista, pastira i učitelja, koju prepoznaju svi oko njih.

U tom kontekstu treba naravno uzeti u obzir i usporediti i druga dva glavna teksta o toj temi, naime 1 Kor 12 i Rim 12. Ondje se nalazi više milosnih darova od ovdje navedenih. No čini se da su ovi najvažniji ili možda najveći darovi, osobito kad se ovdje izravno poistovjećuju s osobom.

Lako se može zamisliti što ti darovi znače i u čemu je njihova osposobljenost. Ali postoji pitanje daruje li Krist i danas Crkvi te darove, tj. svih 5.

Općenito se kaže da se prva 2 dara više ne daju. Apostola je bio utvrđen broj od 12 plus 1. Ni proroka više nema, jer je kanon Pisma zaključen i dostupan gotovo svim kršćanima. Djelovanje apostola, odnosno njihov dar Crkvi, tada je i danas još prisutno u njihovim spisima, NZ-u.

Prema drugom stajalištu svih 5 darova daruje se i danas. U načelu se ta izjava čita i kao bezvremenska i uvijek valjana. Crkva sve do danas funkcionira uz pomoć tih 5 darova (u osobama) i milosnih darova koje ima svaki ud.

Činjenica da se Barnaba jednom u istom dahu s Pavlom naziva apostolom (Dj 14,14), da Pavao govori o više apostola koji su s njim bili u Solunu (1 Sol 2,6) i da se Andronik i Junija možda ubrajaju među apostole (Rim 16,7) dopušta zaključak da nije bilo samo 12 + 1 apostola.

Prema tom stajalištu današnji apostoli naravno nisu oni koji nastavljaju apostolsku liniju, kako se to npr. prakticira u Novoapostolskoj crkvi. Isto tako današnji apostoli nisu vidjeli Isusa svojim tjelesnim očima. 12 Janjetovih apostola zauvijek će imati poseban status odnosno spomen u temelju vječnoga grada. Apostoli danas više nemaju značenje kao u prvom stoljeću, ali njihova služba ipak ima slične osobine.

Apostolima danas smatram one koji stoje na početku probuđenja, koji osnivaju crkve, koji su vođe kršćanstva. Zacijelo nemaju apostolski autoritet, ali imaju iznimno važnu ulogu kad je riječ o rastu tijela. O tome jedan citat (Thomas Jettel): „Riječ (*apostolos* **ἀπόστολος** glasnik; poslanik) upotrebljava se u NZ-u u različitom smislu. Isus je postavio Dvanaestoricu kao svoje prve glasnike. Pavla je također izravno Gospodin postavio kao posebnoga glasnika (Gal 1; 2 Kor 12,12). Čini se da je i Jakov imao poseban položaj (1 Kor 15,7; Gal 1,19). To su bili apostoli koji postavljaju temelj (Ef 2,20; 3,5), takoreći apostoli prve kakvoće, prvoga reda; oni su svoju poruku primili izravno od Gospodina. Ali NZ pojam apostol ne ograničava na njih. Drugi poput Barnabe (Dj 14,4; usp. Gal 2,8.9.), Sile i Timoteja (Dj 17,1.4; 1 Sol 1,1.2; usp. 2,6.7.) i Tita (Tit 1,5; 3,12) nazivaju se ‚apostolima' u širem smislu. Nisu imali istu kakvoću i autoritet, ali su obavljali sličnu djelatnost kao apostoli koji postavljaju temelj. Bili su evanđelisti i učitelji, pokazivali su put novim skupinama, putovali su naokolo kao učitelji. Njihova je djelatnost bila vodeća, ali ne vezana uz mjesto. Tu se skupinu može nazvati i ‚misionarskim učiteljima'."

Isto vrijedi i za proroke. O tom daru znamo malo, samo to da ga uključuju sva 3 relevantna teksta (o darovima) (Ef 4, 1 Kor 12, Rim 12). Proroci NZ-a inače se spominju samo ovdje:

Dj 13,1: A u Antiohiji, u ondašnjoj zajednici, bili su **proroci** i učitelji: Barnaba i Šimun, zvani Niger, i Lucije iz Cirene, i Manaen, koji je bio odgojen s Herodom tetrarhom, i Savao.

Dj 15,32: A Juda i Sila, koji su i sami bili **proroci**, hrabrili su braću mnogim riječima i učvrstili ih.

Proroci u 1. stoljeću bili su i oni koji su, dok još nije bilo NZ-a, objavljivali, tj. mogli prenositi istine. Takvima se mogu nazvati i oni koji nisu bili apostoli, ali čije su poslanice ipak, kao npr. Jakovljeva i Judina, ušle u NZ. Nakon zaključenja kanona NZ-a ta služba danas više nije potrebna, i zato te službe nadahnutoga pisanja Pisma danas više nema.

Proroci danas su oni koji su sposobni – i time su slični onima iz SZ-a – prepoznati i razotkriti duh vremena, koji razotkrivaju i žigošu opasne težnje u kršćanstvu. Takvi su zato i neugodni, jer stavljaju prst na ranu. Njihova je služba opominjanje. Oni ne proriču buduće događaje i ne objavljuju nove istine. To nije bila odnosno nije služba proroka NZ-a, dakle ni naših dana.

Novi čovjek: gdje i kako postaje vidljiv

Ni religije, ni odgoj, ni politika, ni genetika nisu proizveli novoga čovjeka, iako se to uvijek iznova pokušavalo. Tko pokuša objektivno razmišljati o čovjeku, o onome što je on uvijek bio i što ga i danas čini i što on čini, nužno će doći do potrebe za novim čovjekom.

Bog Stvoritelj nije „popravio" ni „reformirao" čovjeka koji je pao u grijeh i živi u grijehu. Ni Zakon to nije mogao postići, nego je samo potvrdio nepopravljivost. Stari se čovjek više ne može poboljšati. Križ na Golgoti kraj je staroga čovjeka. Krist umjesto nas preuzima na sebe sud i smrt staroga čovjeka. U Kristovu uskrsnuću izlazi novi čovjek – mi smo njegovo remek-djelo, novo stvorenje – koji je stvoren u skladu sa samim Bogom (4,20-24; Rim 6,1-11; Gal 5,16-26). To se najprije, i dok živimo na zemlji, tiče našega srca, nutarnjega čovjeka, a još ne njegova tijela. To se tiče čovjekova razmišljanja, njegova stava prema životu, njegove volje, i njegovih osjećaja. Ali novo u svom praktičnom učinku nije odmah posve i potpuno tu, kao da smo odjednom učinjeni savršenima. Novo je u nas položeno kao sjeme koje treba rasti. Sila Duha i žive riječi, po kojoj smo nanovo rođeni, proizvodi stalnu i kontinuiranu promjenu na Isusovu sliku. Efežanima Pavao govori o „obnovi u duhu vašega mišljenja". Taj proces promjene ima **2 strane**: s jedne strane to je Božje djelovanje i sila, na koju se moramo osloniti da bismo iskusili taj pro-

ces obnove. Ali s druge strane snosimo punu odgovornost i pozvani smo činiti ono, postupati i odlučivati onako kako odgovara tom novom čovjeku. Drugim riječima: trudimo se kao da to ovisi o nama i pri tome se uzdamo u Boga, bez čijega djelovanja ništa ne može uspjeti. U tom smislu Isus, pravi trs, kad je riječ o rodu za Boga, kaže: „Bez mene, ili izvan mene, ne možete ništa učiniti“.

Novi je čovjek dakle od novoga rođenja moja nova osobnost, ali u starom okruženju. Nije se promijenila moja okolina, ja sam promijenjen i stalno se mijenjam u duhovnom procesu rasta.

Tako Pavao opisuje novi život kako se pokazuje u nama poznatim životnim ili društvenim odnosima:

Pogl. 4,1-16: u crkvi, u Kristovu tijelu

Ovdje je novi život usmjeren na to da se sam povuče i da se u životu crkve ne nameće niti se izdiže nad druge. Ponašanje treba služiti održavanju praktičnoga jedinstva crkve. Jednako je svaki ud uključen u odgovornost da promiče duhovni rast crkve, jer je svatko od Krista primio dar.

Pogl. 4,17-24: temeljna razlika od svijeta

Ne može biti veće suprotnosti nego između života u svijetu, udaljenoga od Boga, i života iz Boga, u zajedništvu sina s nebeskim Ocem. Punina smisla i postojanost tih dvaju oblika života razlikuju se kao dan i noć.

Pogl. 4,25-32: zapovijedi za novi život: govor, rad, opraštanje

Pavao počinje pokazivati različite pojedinosti o tome kako se novi život probija u svakodnevici. Srdžba i vika, naglost i gorčina mogu pripadati samo starom životu, u kojem nema pravoga smisla ni ljubavi. Krađa treba pripadati prošlosti, naš je govor pozitivan i izgrađuje. On ne vuče prema dolje, nego prema gore.

Pogl. 5,1-14: nasljedovatelji Boga: šale, spolnost, svjetlo / tama

U bezbožnom svijetu trebamo biti ništa manje nego nasljedovatelji Boga. Prljave šale, radost u prljavštini i blatu izopačenoga i pokvarenog naraštaja od nas se više ne čuju. Spolnost je dragocjen i istodobno vrlo krhak Božji dar. Sa svijetom više nema dobrovoljnoga zajedništva srca. Kao svjetla u svijetu mi smo naprotiv putokazi prema svjetlu i prema danu.

Pogl. 5,15-21: otkupljivati vrijeme, alkohol, bogoslužje u crkvi

Bog daruje posebne trenutke da se po nama pokaže, djela koja je ON pripravio, da u njima djelujemo. Djeca Božja i djeca svjetla ne žive bez plana i pasivno. Ona iskorištavaju raspoloživo vrijeme, postupaju dobro promišljeno, sa smislom i razumom, koji je u njih obnovljen. Ona vrše Božju volju. Ne opijaju se alkoholom, koji čini tromima i netrijeznima i ne približava Gospodinu.

Umjesto opojnim sredstvom, Duh bi nas trebao posve ispuniti i napuniti. Tako tada možemo biti od koristi i drugima u crkvi. Tako je tada iz punoga srca moguća istinska hvala iz srca i zahvaljivanje. To ne izgrađuje samo nas same, nego sve koji to čuju.

Pogl. 5,22-33: brak muža i žene – Krist i Crkva

Brak je životna zadaća koja ne funkcionira dobro sama od sebe ili automatski. Tada je žena bila vlasništvo i bila joj je naložena apsolutna poslušnost. Zapovijedi muževima da ljube svoje žene u starom vijeku

nije bilo. Ali svjetlo evanđelja izvodi žene iz toga stanja: muževi trebaju ljubiti svoje žene, i to prema mjerilu koje se ne može nadmašiti: kao što je Krist ljubio Crkvu.

Žene pak sada ne bi trebale misliti da se u svjetlu i slobodi evanđelja mogu buniti protiv muža. Trebale bi također na sebe primijeniti uzor Krista i Crkve: kao što je Crkva kao tijelo podložna glavi (Kristu), tako i žene svojim muževima. Cijelo djelovanje u nasljedovanju Krista, koje se tiče muževa i žena, događa se dobrovoljno i bez prisile, iz uvjerenja obnovljenih srdaca.

Pogl. 6,1-4: djeca i očevi

Djeca, bila vjernici ili ne, trebaju slušati roditelje. To će im biti na blagoslov. Vrijedi peta zapovijed od deset riječi danih Izraelu: bezvremena i uvijek valjana, zapovijed za život i na blagoslov roditeljima i djeci.

Očevi odnosno roditelji trebaju s djecom postupati s ljubavlju, ali dosljedno, kako bi ona imala hrabrosti i odrastala, prihvatila Gospodina i slijedila ga, i jednostavno odrasla, da bi jednoga dana živjela samostalno i sa svoje strane mogla osnovati obitelji.

Pogl. 6,5-9: radni odnosi: gospodari – robovi, vjernici – nevjernici

Iako takvoga ropstva danas više nema i zahvaljujući učinku evanđelja ono je ukinuto, iz tih poziva izvlačimo načela koja su primjenjiva i na današnje radne odnose.

Najvažnije je načelo istodobno i posve jednostavno: svaki je kršćanin najprije odgovoran svom nebeskom Gospodinu. Ne želimo ugađati ljudima, nego svom vječnom Gospodinu. Ali ugađati njemu u većini će slučajeva značiti slušati zemaljskoga gospodara. Kršćanina ne obilježava stalna kritika ili ogorčenost u srcu prema šefu. To je složena tema, ali kršćanin razmišlja kako i ovdje može biti svjedočanstvo za GOSPODINA i za evanđelje.

Pogl. 6,10-20: duhovni sukob na svakoj bojišnici

Na kraju, kao poziv i sažetak svega dosad rečenog o praktičnom životu vjere, Pavao upozorava da se duhovna i nevidljiva bojišnica proteže kroz sva životna područja i životne situacije. Mnogi kršćani ne shvaćaju opasnost iz nevidljivoga svijeta i žive kao da đavla nema. Pavao takoreći kaže da u ovoj poslanici uopće ne može obuhvatiti svaku životnu situaciju. Ali zato nam pokazuje Božju vojnu opremu, s kojom u svakoj životnoj situaciji i opasnosti možemo opstati u GOSPODINU.

Poglavarstva i vlasti: Zli i nevidljivi, nebeski svijet

Ni u jednoj poslanici NZ-a ne pojavljuju se tako često pojmovi koji govore o osobnim duhovnim silama u nevidljivom svijetu. Druge poslanice, i Pavlove, također govore o tome (npr. Rim 8,38; Kol 1,16; 2,15; 1 Pt 3,22), ali ne tako često, i to je obilježje ove poslanice.

Pustimo Pavla da govori i navedimo sve tekstove koji spominju ta bića:

- … i posjeo ga (Krista) sebi zdesna u nebeskim mjestima, iznad **svakoga poglavarstva** (πάσης ἀρχῆς *pases arches*) i svake **vlasti** (ἐξουσίας *exousias*) i **sile** (δυνάμεως *dunameos*) i **gospodstva** (κυριότητος *kuriotet0s*) i svakoga **imena** (*onoma*) koje se imenuje, ne samo u ovom vijeku nego i u budućem, i sve je podložio pod njegove noge …, 1,21.22.

Krist je kao čovjek uzvišen iznad svake i bilo koje zamislive duhovne osobnosti. Oni zauzimaju visok položaj u Božjem stvorenju, ali Kristov je položaj uzvišen iznad njih, jer je na prijestolju Svevišnjega, zdesna Bogu.

- … po **knezu vlasti zraka, duha**, koji sada djeluje u sinovima neposlušnosti …, 2,2

Sile konkretno i masivno utječu na svjetska zbivanja. One ne utječu samo na središta vlasti, nego i na običnoga čovjeka, upravo na sve koji su duhovno mrtvi i time prepušteni silama. Ovdje se one jasno razotkrivaju kao neprijateljske prema Bogu, tj. đavolske. Ako je netko knez među tim bićima, onda to može biti samo đavao. A to kaže i Pismo: Mt 25,41.

- … da se sada **poglavarstvima** i **vlastima** u nebeskim mjestima po Crkvi obznani mnogostruka Božja mudrost, … 3,10

Cijelom se nevidljivom svijetu Božje djelo spasenja i njegov rezultat, Crkva, predstavlja kao proglas Božje mudrosti. Sile se moraju čuditi i škrgućući zubima popustiti. Pobjeda pripada našem Kristu, a Crkva je njegov „plijen“; sile su izgubile.

- od kojega svaka **obitelj** na nebesima i na zemlji dobiva ime, … 3,15

Iako se ovdje na prvi pogled ne govori o tim silama, ipak se ovdje pojašnjava da su i one stvorenja i da od Stvoritelja dobivaju svoje ime. To Efežanima pojašnjava da te sile nisu samostalne ni (sve)moćni bogovi, nego podložne Stvoritelju. U tom je kontekstu zanimljivo da je u magiji bilo važno duhove oslovljavati ili zazivati njihovim imenom.

- „Uzašavši u visinu, odveo je **sužanjstvo** u sužanjstvo … 4,8

Ni ovdje kontekst nije izravno očit. Ali sužanjstvo je postojalo silom tame, koju je Krist slomio križem i uskrsnućem. Ovdje je Isusovo uzašašće pobjednička povorka nakon dovršenoga i pobjedničkog djela otkupljenja.

- … da se možete oduprijeti lukavštinama (**μεθοδείας** *methodeia*) **đavla** (**διάβολος** *diabolos*). Jer naša borba nije protiv krvi i tijela, nego protiv **poglavarstava** (**ἀρχαί** *archai*), protiv **vlasti** (ἐξουσίας), protiv **vladara svijeta** (**κοσμοκράτωρ** *kosmokrator*) **ove tame** (**σκότος** *skotos*), protiv **duhovnih sila zloće** (πρὸς τὰ **πνευματικὰ τῆς πονηρίας** *pneumatika tes ponerias*) u nebeskim mjestima. 6,11.12

Ovdje se u vezi sa silama prvi put spominje đavao. On je vrhovni, „general“ tih sila (usp. Mt 12,22 i d.). Time su sile raskrinkane; jasno je da su uvijek neprijatelji i da čine sve kako bi zaustavile Božje djelo u nama i u cijelom svijetu i naudile mu.

Kako to da je ova tema jedna od središnjih u ovoj poslanici? Efežani nisu, kao mi danas, živjeli u „prosvijećenom“, modernom ili postmodernom vremenu. Njihov život, društvo toga vremena, u tom gradu, u Maloj Aziji, u Rimskom Carstvu, bio je obilježen idolskim kultovima. Efez je bio religijski prožet sve do svih društvenih slojeva, iz kojih su ljudi dolazili do vjere u Krista. Život je bio određen službom Artemidi, koju su Rimljani zvali Dijana (vidi sliku). Nadalje, Efez je bio središte magije i okultnih praksi. B. M. Metzger kaže: *„Od svih grčko-rimskih gradova Efez je treći po veličini u Carstvu i daleko najprivlačnije mjesto za mage, čarobnjake i šarlatane svake vrste“.* Luka izvještava (v. dolje) da su oni koji su povjerovali evanđelju spalili veliku količinu takvih čarobnjačkih knjiga sa zakletvenim formulama i okultnim sadržajima. I Židovi su imali svoju magiju i imali su udio u toj duhovnoj tami. Miješanje židovskih, helenističkih i rimskih kultova bilo je na dnevnom redu (sinkretizam). K tome je dolazila astrologija, vjerovanje

u sudbinu koju određuju zvijezde. One su određivale život, bile su prijeteće, stvarne, zahtjevne. Nitko nije bio doista slobodan od toga. To je idolopoklonstvo bilo mostobran, sredstvo sila koje Pavao spominje, da postignu izravan utjecaj na Efežane, na ljude uopće. Tim su silama, oslovljavanjem imenom i zakletvenim formulama, nalagali da čine ono čime su se postizali ciljevi i koristi ljudi, osobito i prema drugim ljudima. Te su sile izazivale strah; zbog njihove „sveprisutnosti“ čovjek nije mogao biti siguran.

Pitanja su sada bila: kako je sada s onima koji su povjerovali evanđelju? Imaju li sile još utjecaja? Je li Krist na istom stupnju sa silama, je li nadmoćan nad njima ili čak slabiji od njih? Jesu li još uvijek prepušteni silama? Kako se trebaju ponašati prema silama? Ili te kultove treba zadržati, zajedno s njihovom novom vjerom?

To se vrijeme, među ostalim, može usporediti s kultom vudua na Haitiju i u Africi, gdje ljudi žive u strahu od bogova. Ali kad povjeruju evanđelju, ta se vezanost i taj strah slamaju. Utjecaj bogova u tim kultovima i po njima drukčiji je nego što se odvija u zapadnom svijetu. Ali ondje je jednako stvaran, iako ne tako očit. Ondje, na Haitiju i u Africi, a i u mnogim drugim dijelovima zemlje, vjeruje se u bogove, oni su sastavni dio svakodnevice. Kod nas se u ta bića ne vjeruje. Ali upravo je to već prednost koju đavao ima da drži ljude u ropstvu.

To ropstvo i sila tame u našim krajevima najvećim dijelom nemaju veze s opsjednutošću. U našem je društvu to zajedničko djelovanje svijeta, čovjekove požude i strasti, i nevidljivih sila (2,2). Sustavom svijeta upravlja đavao i time je već stvoreno okruženje u kojem se čovjek odvlači od Boga. K tome dolazi da čovjek sam hoće grijeh, a ne Boga, kojemu se mora podložiti. Ta 2 preduvjeta otvaraju zlim nevidljivim silama, koje djeluju u zraku, tj. u našoj neposrednoj okolini, sve mogućnosti da sve to pojačaju u svoju korist. Pri tome se usredotočuju na važna ključna mjesta (vlast, škola, obrazovanje, tehnika, slobodno vrijeme), i na prirodu, kako bi čovjeku naudile u svakom pogledu. No to se u konačnici događa u okviru koji Bog dopušta. Moramo zamisliti da je razmjer pobune protiv Boga u nevidljivom svijetu usporediv s onim koji doživljavamo u vidljivom svijetu.

Glavna meta napada tih vladara svijeta tame naravno su oni koji su istrgnuti iz njihove vlasti i koje oni više ne mogu istrgnuti iz ruke Oca i Sina. Budući da su vjernici ondje sigurni, pokušavaju razoriti život vjere vjernika, a nadasve njihovu revnost za evanđelje. To je ono čega se moraju bojati, jer evanđelje može osloboditi ljude iz njihove vlasti. Evanđelje Božje milosti dokaz je da su njihovi dani odbrojeni.

Kad Pavao navodi različite pojmove kojima se označavaju ta anđeoska bića, upotrebljava one kojima su se služili sami ljudi i kultovi, i to Židovi i pogani. Glede tih bića on preuzima svjetonazor onih dana, jer je na neki način odgovarao stvarnosti. Ono što Pavao ne čini, iako bismo to možda željeli, jest razlaganje hijerarhije anđeoskoga svijeta, ili organigram đavolskoga poduzeća za proizvodnju njegovih đavolskih lukavština. Pojmovi upućuju na hijerarhiju. Pogani su poznavali takvu u anđeoskom svijetu. Pavao kaže samo ono što je doista važno i jednostavno pretpostavlja osobnu stvarnost moćnih, a time i čovjeku nadmoćnih stvorenja. Njemu je važno navijestiti podložnost tih sila Kristu i oslobođenje vjernika iz njihove diktature. Jednako mu je važno i to da, iako pobijeđene, one ipak napadaju vjernika gdje god mogu. Kršćanin je time pozvan na najveću budnost prema demonskim (svjetovnim, grješnim) utjecajima. Te lukavštine treba razotkriti i oduprijeti im se. Time biti kršćanin postaje borba, koja se ipak može dobiti u sili Pobjednika, uzvišenoga Gospodina Isusa Krista. **Poslanica Efežanima osposobljava svoje primatelje da svjesno žive svoj novi položaj u Kristu prema silama, u ovisnosti o svom Gospodinu i o moći njegove snage.** Taj osjećaj vjerojatno možemo tek slabo suosjetiti, ali tim bismo više trebali ozbiljno shvatiti te utjecaje u naše vrijeme.

Samo Pismo izvještava da anđeli imaju vlast nad narodima. U 10. poglavlju Knjige proroka Daniela govori se o knezovima, tj. anđeoskim silama kraljevstava Medije i Perzije, kao i Grčke. Karizmatična osobnost Aleksandra Velikoga i njegov brz uspon pod tim se vidom mogu mnogo bolje razumjeti. Anđeoski knez Mihael dodijeljen je izraelskom narodu. U Pnz 29,25; 32,8 (LXX i stari lat. prijevodi glase: prema broju Božjih anđela) to se proširuje na sve narode.

Bogovi naroda ispraznost su, oni su ništa, nisu pravi bogovi. Nema Boga osim JAHVE. Ali s druge strane iza tih se idola skriva svijet demona (1 Kor 10,19 i d.). Na taj je način postojao izravan utjecaj nevidljivoga na vidljivi svijet.

Lukin opširni izvještaj u Djelima apostolskim (19. pogl.) potvrđuje gore iznesene primjedbe:

„On (Pavao) ušao je u sinagogu i tri mjeseca smjelo govorio, raspravljajući i uvjeravajući ih o stvarima Božjega kraljevstva. Ali kad su neki otvrdnuli i nisu vjerovali[1] i pred mnoštvom zlo govorili o Putu[2], odvojio se od njih i izdvojio učenike te je svaki dan raspravljao u školi Tiranovoj. To je trajalo dvije godine, tako da su svi koji su stanovali u Aziji, i Židovi i Grci, čuli Gospodinovu riječ. I Bog je po Pavlovim rukama činio izvanredna čudesa, tako da su čak rupce ili pregače s njegova tijela stavljali na bolesne, i bolesti su ih ostavljale, a zli su duhovi izlazili.

Ali i neki od putujućih židovskih zaklinjača pokušali su nad onima koji su imali zle duhove zazivati ime Gospodina Isusa govoreći: Zaklinjem vas Isusom kojega Pavao propovijeda! A to su činila sedmorica sinova nekoga židovskog velikog svećenika Skeve. Ali zli duh odgovorio je i rekao im: Isusa poznajem, i za Pavla znam; a vi, tko ste vi? I čovjek u kojem je bio zli duh skočio je na njih, svladao obojicu i nadjačao ih, tako da su goli i ranjeni pobjegli iz one kuće. To je postalo poznato svima, i Židovima i Grcima koji su stanovali u Efezu; i strah je pao na sve njih, i ime Gospodina Isusa bilo je veličano. I mnogi od onih koji su postali vjernici dolazili su, ispovijedali i objavljivali svoja djela. A mnogi od onih koji su se bavili čarobnjaštvom donijeli su knjige i spalili ih pred svima; i izračunali su njihovu vrijednost i došli do pedeset tisuća srebrnjaka. Tako je Gospodinova riječ silno[3] rasla i jačala[4].“

Velika je Artemida efeška! Dj 19,23-40

„U to se vrijeme podigla ne mala buna zbog Puta[5]. Jer neki srebrar, imenom Demetrije, koji je izrađivao srebrne Artemidine hramiće, pribavljao je umjetnicima ne malu zaradu; i pošto je skupio njih zajedno s radnicima koji su se time bavili, rekao je: Ljudi, znate da iz te zarade dolazi naše blagostanje; a vidite i čujete da je taj Pavao ne samo u Efezu nego gotovo u cijeloj Aziji nagovorio i odvratio veliko mnoštvo naroda, govoreći da nisu bogovi oni koji se rukama prave. Ne prijeti nam samo opasnost da ovaj posao dođe na zao glas, nego i da se hram velike božice Artemide smatra ništavnim i da se uništi i njezino veličanstvo, koje štuje cijela Azija i sav svijet.

Kad su to čuli i ispunili se bijesom, vikali su govoreći: Velika je Artemida efeška! I grad je došao u pomutnju; i jednodušno su pojurili u kazalište i sa sobom odvukli Makedonce Gaja i Aristarha, Pavlove suputnike. Kad je pak Pavao htio izaći pred narod, učenici mu nisu dopustili. A i neki od azijarha[6], koji su mu bili prijatelji, poslali su k njemu i molili ga da ne ide u kazalište. Jedni su dakle vikali jedno, drugi drugo; jer je skupština bila u pomutnji, i većina nije znala zašto su se skupili. Iz mnoštva su izvukli Aleksandra, kojega su Židovi gurali naprijed. A Aleksandar je dao znak rukom i htio se braniti pred narodom. Ali kad su spoznali da je Židov, podigao se *jedan* glas iz svih usta i vikali su oko dva sata: Velika je Artemida efeška! Kad je pak gradski pisar umirio mnoštvo, rekao je: Ljudi efeški, tko od ljudi ne bi znao da je grad Efežana čuvar hrama velike Artemide i kipa koji je pao s neba[7]? Budući da je to dakle neosporno, dolikuje vam da budete mirni i da ne činite ništa nepromišljeno. Jer doveli ste ove ljude, koji nisu ni pljačkaši hramova ni hulitelji naše božice. Ako dakle Demetrije i umjetnici s njim imaju s kim spor, sudski se dani održavaju i ima prokonzula; neka se međusobno tuže. Ako pak imate kakav zahtjev zbog drugih stvari, rješavat će se u zakonitoj skupštini. Jer nam prijeti i opasnost da budemo optuženi zbog današnjega dana pobune, jer nema razloga kojim bismo mogli opravdati ovo zbivanje. I kad je to rekao, raspustio je skupštinu.

Božja vojna oprema: duhovno ratovanje, ali kako?

Upute o duhovnoj borbi treba shvatiti manje kao završetak, a više kao vrhunac praktičnoga dijela poslanice. U svakom slučaju pred nama je neka vrsta završnoga govora koji sve sažima. Može se usporediti s govorom generala svojim borcima prije nego što počne bitka. Dobro je malo predočiti sebi tu dramatičnost i napetost prije bitke, kako bismo pravilno procijenili ozbiljnost duhovne borbe.

Kršćanski je život stalna borba. Da bi to ilustrirao, Pavao navodi sliku vojnika, vjerojatno rimskoga, kakvi su u ono vrijeme pripadali uličnoj slici Efeza. Tom slikom naglašava aktualnost, a i brutalnu stvarnost rata, što vrijedi i za duhovnu borbu. Zapravo ovdje upotrebljava riječ za hrvanje u areni, jer time želi naglasiti blizinu neprijatelja. U tom bi se smislu nebeska mjesta mogla usporediti s nebeskom arenom.

U tipologiji smo već govorili o borbi koja se tada u Kanaanu doista i doslovno odvijala. Pavao kaže da naša borba nije protiv krvi i tijela, dakle ne protiv ljudi, nego protiv duhovnih (nevidljivih) sila zloće u nebesima (6,10-20). Da ostanemo u slici: te sile zloće žele svom snagom spriječiti da živimo u Kanaanu, tj. da živimo svoj kršćanski položaj u Kristu u nebesima. Žele postići da nebesko bogatstvo blagoslova ne kušamo i ne uživamo, da ga ne živimo i ne svjedočimo. Te sile žele razoriti naš život vjere, isušiti ga i potisnuti natrag u tijek svijeta odakle smo došli. Prilagodbom tijeku svijeta umire svjedočanstvo o Božjem novom čovjeku u Kristu i svjedočanstvo evanđelja. Put do toga nije demonska opsjednutost, nego grijeh.

Sjetimo se: u Kristu su Efežani jednom zauvijek bili uzdignuti iznad tih silnih i brojnih anđeoskih sila. Dakle više ih se nisu trebali bojati. To je bilo olakšanje i oslobođenje koje danas teško možemo shvatiti. Ali ovdje su mogli napraviti kobnu pogrešku. Prijetnja je još postojala, ali više ne na način kao prije njihova obraćenja. Tih se duhovnih sila sada i dalje trebalo bojati, jer su vjernici ponovno postali meta napada. Sada je pak bila riječ o tome da se spriječi ostvarivanje njihova visokoga pobjedničkog položaja u Kristu. Taj položaj vjernicima više nisu mogle oteti, ali život u snazi toga položaja odnosno iz nje – da. Sada se nije trebalo bojati đavlove sile, nego njegove lukavštine. Te su ih lukavštine susretale u svijetu, na svakom mjestu i u svakoj životnoj situaciji, u braku i obitelji, na radnom mjestu i u crkvi. Time se u životu vjere zahtijeva najveća pozornost i usredotočenost. To su stvarna bića i sile, koje se kreću u zraku, dakle u našoj neposrednoj okolini, koje neprestano rade na našem padu i porazu. Ali Pavao nas vidi u

položaju snage, ne samo što se tiče našega položaja, nego i u našem životu vjere: u NJEMU smo jaki, jači od tih sila, koje su pobijeđene. Izvan Kristove moći nemamo nikakve šanse, jer su ta bića, te sile jače i lukavije od nas.

Kako te sile rade, koja je njihova strategija i taktika, postaje jasno iz duhovne vojne opreme koju trebamo obući. Ondje su naše oružje **istina, pravednost, mir, vjera, spasenje i Riječ**. Iz toga se vidi da neprijatelj neistinom, nepravednošću, nemirom, nevjerom i sumnjom želi razoriti naš život vjere. **Doista je riječ o moralu našega kršćanstva, koji je na nišanu neprijatelja.**

Zli utjecaj tih nevidljivih, đavolskih nebeskih vojski ne pokazuje se nužno u opsjednutosti, kako neki pretpostavljaju. Taj je utjecaj lukav i zavodljiv. Imamo posla s anđelom svjetla, koji dolazi pobožno prerušen. Nije riječ o nečem spektakularnom, u smislu da napadamo i suprotstavljamo se zlim silama kako bismo ih na primjer istjerali iz nekoga grada ili područja. Ta vrsta ratovanja, kakva se prakticira u karizmatskom pokretu, nikako se ne može izvesti iz ovoga Pavlova teksta (a ni iz kojega drugog teksta). Iako bismo to možda mogli očekivati zbog okultnoga, čarobnjaštva i magije u gradu Efezu. Ne, **borba nije križarski rat, ni protiv nevjernika ni protiv demona**, to je borba koja želi pogoditi naš duhovni život na njegovim najosjetljivijim mjestima, nemirom u braku, obitelji i crkvi. U njemu već sada imamo položaj pobjede nad tim silama i zato trebamo upravo to biti i živjeti.

Valja spomenuti da susreta s demonima i opsjednutima može biti i da ih ima. To osobito vrijedi za zemlje u kojima je čarobnjaštvo čvrst i dubok sastavni dio kulture, pa se stoga javlja mnogo opsjednutosti. Ali istinski vjernici, oni koji su u Kristu uzdignuti iznad sila, ne mogu biti opsjednuti. Utjecaj demona može djelovati u životu vjernika, manje okultnim opterećenjem, a više svjetovnim načinom života. To što je ta činjenica povezana s nevidljivim svijetom danas se podcjenjuje!

Ne može se svaki grijeh ili prilagodbu svijetu povezati s tim silama, „ne krije se iza svakoga grma demon“. To su svijet, naša put i duhovni svijet, koji nas žele dovesti do pada. To je utjecaj iznutra, izvana i onaj nadnaravni po nevidljivom svijetu.

Kako se može opisati naša borba, kakve je vrste? Iz Pavlovih uputa treba zaključiti da nije riječ o napadačkoj borbi. Riječ je o tome da „opstanemo“, „odupremo se“ i „stojimo“. Dakle trebamo držati svoj položaj, a ne napustiti ili predati ono što je naše dobro vjere i iskustvo vjere. Jedino oružje za napad je mač, koji je ipak nezamjenjiv i za obranu u borbi prsa o prsa.

Ipak u tom opisu ima nečega ofenzivnog. Navještaj evanđelja čeoni je napad na kraljevstvo tame. Evanđelje je oružje kojim se đavlu može oteti njegov plijen. Dobra obuća, spremnost za evanđelje mira, svjedoči o pokretljivosti i kretanju u borbi navješćivanja evanđelja.

U tekstu se to doduše ne spominje, ali je ohrabrujuće da ne vodimo svaku borbu sami. Naša je postrojba Gospodinova vojska, u kojoj u crkvi zajedno stojimo i borimo se kao Kristovi suborci.

Ipak ova napomena: vojna oprema ne raste nam kao što ptici rastu pera, moramo je obući, aktivno je upotrebljavati odnosno provoditi u svom svakodnevnom životu.

Efez i Kolosa

Svakom više ili manje sustavnom čitatelju Biblije zacijelo je upala u oči određena sličnost ili usporednice poslanica crkvama u tim dvama gradovima. Napisane su u isto vrijeme, kao i Poslanica Filemonu. Utoliko je usporedno proučavanje svakako vrijedno truda.

Na ovom mjestu neka bude dovoljna napomena da biblijsko-kritička teologija, koja si je za zadaću postavila otkriti sve ono što ne može biti točno, postulira da Poslanicu Kološanima nije napisao Pavao, a da je ona opet poslužila kao predložak piscu Poslanice Efežanima (također ne Pavlu).

To je samo jedna teorija od mnogih. Mi vjerujemo samosvjedočanstvu spisa, koji Pavla navode kao pisca, i u pozdravu, i u sredini, i na kraju poslanica.

Nije ni iznenađujuće da su dvije crkve, koje su bile udaljene samo oko 180 km, imale ne posve iste, ali ipak slične probleme. Stoga poslanice mogu pokazivati neke usporednice.

Među ostalim upotrijebljena literatura:

Arnold, E. Clinton, Downers Grove, 1992, Powers of darkness: principialities & powers in Paul`s letters

Arnold, E. Clinton, Eugene OR, 1989, Power and Magic, The concept of power in Ephesians

Blatt, Helmut, Marburg/Lahn, 2002, Das Geheimnis der geistlichen Waffenbrüstung

Elberfelder prijevod, Hückeswagen, 2005

Ellicott, C.J., London, pretisak 2004, A Bible Commentary for Bible Students, Volume 8

Grant, F.W., New Jersey, 1901, The Numerical Bible,

Greijdanus, Dr. S., Kampen, 1932, Korte Verklaringen, Deel 12

Lee, Witness, Stuttgart, 1980, Der Brief des Paulus an die Epheser

Lincoln, William, Glasgow, 1980, Assembly Writer Library, Vol.II

House, H. Wayne, Marburg/Lahn, 1983, Chronologische Tabellen und Hintergrundinformationen zum NT

Keener, Craig S., Neuhausen, 1998 (1993 Inter Varsity Press), Kommentar zum kulturellen Umfeld des NT

Kelly, William, Oak Park, Lectures on the Epistle to the Ephesians

Kettling, Siegfried, 1992, Gießen, Typisch evangelisch – Grundbegriffe des Glaubens

Martin, P. Ralph, Wuppertal, 1985, Brockhaus Kommentar zur Bibel

Medema, H.P., Vaassen, 1991, De nieuwe Mens: Commentaar op de Brief van Paulus an des Efeziers

Remmers, Arend, Hückeswagen, 2004, In Christus gesegnet, Eine Auslegung zum Epheserbrief

Smith, Hamilton, Edingburgh, The Epistle to the Ephesians, An Expository Outline

Stadelmann, Helge, Neuhausen Stuttgart, 1993, Der Epheserbrief, EDITION C-Bibelkommentar

Stott, John R.W., VTR, Nürnberg 2001, Die Botschaft des Epheserbriefes

Schmalenbach, Hanna-M., Marburg/Lahn, 2007, Frausein zur Ehre Gottes im Kontext verschiedener Kulturen

Tenney, Merrill C., Marburg/Lahn, 1979, Die Welt des Neuen Testaments

Wjist, Walter, Dillenburg, 1999, Ephesus – Aufstieg und Fall einer Großstadtgemeinde

Hoehner, Harold W., Michigan, 2002, Ephesians, An Exegetical Commentary

Peters, Benedikt, Berneck, 1991, Pulsierendes Leben, Ein Gang durch den Epheserbrief

Peters, Benedikt, Berneck, 1989, Dämonische Verstrickungen, Biblische Befreiung

---

Bilješke

1. Ili: i bili neposlušni.
2. Tj. kršćanski put odnosno kršćansko ispovijedanje.
3. Drugo čitanje: Tako je rasla riječ u Gospodinovoj sili.
4. Ili: pokazala se snažnom.
5. Tj. kršćanski put odnosno kršćansko ispovijedanje.
6. Tj. predstavnici naroda, koji su bili nadležni i za vjerske svetkovine.
7. Doslovno: od Zeusa.